

DE EFFECTEN VAN HET NP ONDERWIJS MBO/HO IN BEELD

MKBA INGEZET ALS DENKKADER

TUSSENRAPPORT

seo • economisch onderzoek

AUTEURS

KOEN VAN DER VEN, HARRIËT PRINS

IN OPDRACHT VAN

MINISTERIE VAN ONDERWIJS, CULTUUR EN WETENSCHAP

AMSTERDAM, MEI 2023

Samenvatting

Het Nationaal Programma Onderwijs (NP Onderwijs) is opgezet om de negatieve gevolgen van de coronamaatregelen in het onderwijs te verminderen. Het programma heeft verschillende effecten op onder andere studenten, onderwijsinstellingen, werkgevers, de overheid en de maatschappij als geheel. De maatregelen richten zich op het voorkomen of verhelpen van studievertraging, vertraging van (promotie-)onderzoek en jeugdwerkloosheid en op het verbeteren van studentenwelzijn.

Het NP Onderwijs is een verzameling middelen met uiteenlopende doelen, die in het leven geroepen is om de negatieve gevolgen van de coronamaatregelen in het onderwijs te verminderen, zoals studievertraging, stageproblemen en verminderd mentaal welzijn. Om een beeld te krijgen van de effecten van het NP Onderwijs bevat dit onderzoek een analyse van de mogelijke effecten van de verschillende onderdelen. Dit gebeurt met een variant van een maatschappelijke kosten- en batenanalyse (MKBA). In deze variant worden de effecten niet gekwantificeerd, maar er wordt wel in beeld gebracht welke gevolgen de maatregelen kunnen hebben voor verschillende groepen. Hoewel causale effecten op veel vlakken niet eenduidig kunnen worden bepaald, biedt de MKBA wel inzicht in de verwachte ontwikkelingen en de partijen die hiervan profiteren.

Deze MKBA bestaat uit twee delen: een vergelijking van het NP Onderwijs met het nulalternatief en een overzicht van de bouwstenen waarin het NP Onderwijs is op te delen en de verwachte effecten daarbij. Het nulalternatief gaat uit van een situatie met de gevolgen van coronamaatregelen zoals die genomen zijn in het onderwijs (zoals onderwijs op afstand en de versoepelde examenregeling), maar zonder enige budgettaire middelen om die gevolgen te beperken (zoals de subsidieregeling Extra hulp voor de klas).

Het NP Onderwijs heeft verschillende effecten tot gevolg voor onder andere studenten, onderwijsinstellingen, werkgevers, de overheid en de maatschappij als geheel. Een aantal maatregelen is gericht op het voorkomen of verhelpen van studievertraging, bijvoorbeeld de maatregelen gericht op stages en in- en doorstroom. Daar profiteren vooral studenten en onderwijsinstellingen van, maar ze leiden ook breder tot positieve effecten, bijvoorbeeld door meer belastinginkomsten en minder sociale kosten (zie Tabel S.1). Andere maatregelen van het NP Onderwijs hebben positieve effecten op onder andere het welzijn van studenten, de jeugdwerkloosheid en het onderzoek van promovendi. Verder profiteren werkgevers van de beschikbaarheid van beter geschoold personeel, maar worden ze mogelijk ook geconfronteerd met een toename van de arbeidsvraag (met mogelijk hogere loonkosten tot gevolg).

Tabel S.1 De belangrijkste effecten van middelen gericht op het voorkomen of verhelpen van studievertraging

Effecten van de middelen	Pakt <u>positief</u> uit voor:
<ul style="list-style-type: none"> ● Minder studievertraging en uitval door betere onderwijskwaliteit, extra onderwijsactiviteiten en meer ondersteuning bij stages <ul style="list-style-type: none"> ● Meer afgeronde opleidingen betekent meer bekostiging ● Meer werkplezier en minder begeleiding nodig ● Meer en beter geschoold personeel ● Meer belastinginkomsten, minder kosten sociale zekerheid ● Minder kosten sociale zekerheid (bijstand) ● Minder criminaliteit, betere gezondheid, meer spillovers van kennis, peereffecten en intergenerationele overdracht 	<ul style="list-style-type: none"> ● Studenten <ul style="list-style-type: none"> ● Onderwijsinstellingen ● Personeel onderwijsinstellingen ● Werkgevers ● Rijksoverheid ● Gemeenten ● Maatschappij in den brede

Sommige maatregelen zorgen voor een lastenverlichting van taken die sowieso uitgevoerd moeten worden. Daar profiteert het bestaande personeel van de onderwijsinstellingen van. Andere maatregelen betreffen juist nieuwe, extra taken. Als die niet door nieuw personeel uitgevoerd kunnen worden, komen ze voor rekening van het bestaande personeel. Uitbreiding van bestaande contracten kan een goede manier zijn om het extra werk op te vangen. Het is echter ook mogelijk dat het bestaande personeel daar geen behoefte aan heeft, maar zich toch genoodzaakt voelt om meer te werken, waardoor de werkdruk stijgt.

Wanneer we het NP Onderwijs opdelen in verschillende bouwstenen, zien we dat voornamelijk studenten profiteren van de maatregelen die nastreven studievertraging in te halen. De maatregelen die datzelfde doen maar relatief kostbaarder zijn, richten zich op specifieke groepen studenten met maatschappelijk relevante beroepen (artsen, tandartsen en leraren), wat ook positief is voor de maatschappij als geheel. De maatregelen die andere doelen nastreven, richten zich ook op het welzijn van studenten en hun arbeidsmarktaansluiting en richten zich daarnaast op onderzoekers. Deze maatregelen hebben dan ook aanvullende, maatschappij-brede effecten tot gevolg, zoals verminderde sociale kosten en meer wetenschappelijke output. De eerste subsidies die vóór het NP Onderwijs waren uitgegeven, zijn gericht op studenten (met name in het mbo) en op lastenverlichting van het personeel van onderwijsinstellingen.

Inhoudsopgave

Samenvatting		i	
1	Inleiding	1	
	1.1	MKBA als denkkader	2
	1.2	Het nulalternatief	2
	1.3	Het beleidsalternatief: NP Onderwijs	3
2	Effecten NP Onderwijs ten opzichte van nulalternatief	5	
	1.	Halvering collegegeld als tegemoetkoming aan studenten en verlengen regeling basisbeurs/aanvullende beurs en ov-kaart	5
	2.	Bijstelling lumpsum vanwege hogere instroom studenten door corona	8
	3A.	Corona-enveloppe: soepele in- en doorstroom	10
	3B.	Corona-enveloppe: welzijn studenten en sociale binding met de opleiding	12
	3C.	Corona-enveloppe: ondersteuning en begeleiding op het gebied van stages	13
	3D.	Corona-enveloppe: ondersteuning en begeleiding op het gebied van coschappen Geneeskunde en stages Tandheelkunde	15
	3E.	Corona-enveloppe: lerarenopleidingen	17
	3F.	Corona-enveloppe: aanpak jeugdwerkloosheid	18
	4A.	Voortzetting subsidieregelingen: inhaalprogramma's mbo	20
	4B.	Voortzetting subsidieregelingen: Extra hulp voor de klas	21
	4C.	Voortzetting subsidieregelingen: nazorg mbo	23
	4D.	Voortzetting subsidieregelingen: subsidie Praktijkleren	24
	4E.	Voortzetting subsidieregelingen: aanpak jeugdwerkloosheid (gemeenten)	25
	5.	Middelen voor vertraging wetenschappers	26
	6.	Algemene effecten	27
3	Het NP Onderwijs opgedeeld in bouwstenen	29	
Referenties		34	
Bijlage A	Bouwstenenanalyse	35	

1 Inleiding

Het Nationaal Programma Onderwijs (NP Onderwijs) is opgezet om de negatieve gevolgen van de coronamaatregelen in het onderwijs te verminderen, zoals studievertraging, stageproblemen en verminderd mentaal welzijn. De effecten van het NP Onderwijs zijn geanalyseerd met een denkkader langs de lijnen van een maatschappelijke kosten- en batenanalyse (MKBA). Hoewel causale effecten niet kunnen worden bepaald, biedt de MKBA wel inzicht in de verwachte ontwikkelingen en de partijen die hiervan profiteren.

Het NP Onderwijs is een verzameling middelen met uiteenlopende doelen, die in het leven geroepen is om de negatieve gevolgen van de coronamaatregelen in het onderwijs te verminderen. Zo was door de lockdowns fysiek onderwijs een aantal perioden niet mogelijk, waardoor sommige studenten vertraging opliepen. Ook had een deel van de studenten problemen met het vinden van stages. Verder bleek dat het mentaal welzijn van veel studenten verminderd was tijdens de coronaperiode. Omdat er verschillende problemen speelden, is het NP Onderwijs ontworpen.

Om een beeld te krijgen van de effecten van het NP Onderwijs bevat dit onderzoek een analyse van de mogelijke effecten van de verschillende onderdelen. Dit gebeurt met een variant van een maatschappelijke kosten- en batenanalyse (MKBA). In deze variant worden de effecten niet gekwantificeerd, maar er wordt wel in beeld gebracht welke gevolgen de maatregelen kunnen hebben voor verschillende groepen. Vervolgens wordt in de rest van de Macromonitor bekeken welke gevolgen daadwerkelijk meetbaar zijn.

Deze MKBA bestaat uit twee delen: een vergelijking van het NP Onderwijs met het nulalternatief en een overzicht van de bouwstenen waarin het NP Onderwijs is op te delen en de verwachte effecten daarbij. In het nulalternatief gaan we uit van een situatie waarin er helemaal geen beleid wordt gevoerd om de gevolgen van corona tegen te gaan. Dat is een tamelijk onrealistisch scenario. We hebben daarom, naast de vergelijking met het nulalternatief, het NP Onderwijs ook opgedeeld in losse bouwstenen om te bekijken welke welvaartseffecten te verwachten zijn als het NP Onderwijs anders ingericht zou zijn. Daarmee geven we inzicht in de additionele effecten per bouwsteen.

Door het voeren van gesprekken met beleidsmakers, (onderwijs)experts en personen uit het werkveld hebben we de contouren van het nulalternatief bepaald en geïnventariseerd welke effecten er (mogelijk) zijn als gevolg van het NP Onderwijs. Van tevoren is gesproken met beleidsmakers van OCW en medewerkers van Financiën die betrokken waren bij het ontwikkelen en formuleren van het NP Onderwijs om te achterhalen waarom het NP Onderwijs is ontwikkeld en wat de uitgangspunten daarbij waren. Vervolgens is via drie groepsgesprekken (met beleidsmakers van OCW, met vertegenwoordigers uit het werkveld en met onderwijs- en MKBA-experts) geïnventariseerd welke effecten het NP Onderwijs (naar verwachting) allemaal sorteert en bij welke maatschappelijke actoren deze effecten terechtkomen.

1.1 MKBA als denkkader

Een MKBA geeft inzicht in het maatschappelijk rendement van een interventie, zoals het NP Onderwijs. In een MKBA worden alle effecten van beleid (waar mogelijk) uitgedrukt in economische waarde (geld), waardoor verschillende effecten en beleidsvarianten onderling kunnen worden vergeleken in termen van kosten en baten. Een MKBA geeft inzicht in de effecten op geaggregeerd, maatschappelijk niveau, maar laat ook zien bij wie (welke partijen) de kosten en baten van beleid terechtkomen. Een MKBA wordt doorgaans ingezet als hulpmiddel om ex ante besluiten over beleid voor te bereiden. In dit geval geeft de MKBA ex post inzicht in de effecten van gevoerd beleid.

Voor de uitvoering van een integrale MKBA zijn empirische inschattingen van de causale effecten nodig. In het onderzoek van de Macromonitor is het moeilijk causale effecten van het NP Onderwijs vast te stellen, omdat dat onderzoekstechnisch niet mogelijk is. Iedere onderwijsinstelling maakt gebruik van de NP Onderwijs middelen en een detailbeeld over hoe de NP Onderwijs middelen verdeeld zijn over acties en opleidingen is niet altijd beschikbaar, dus een controlegroep is lastig te formuleren. In de Macromonitor maken we dan ook verbanden aannemelijk door ontwikkelingen in kaart te brengen.

Als een belangrijk deel van de effecten niet goed genoeg kan worden gemeten of gemonetariseerd, dan kan een MKBA alleen schetsmatige informatie verschaffen. Het gedachtegoed van de MKBA kan echter wel als denkkader worden gebruikt om 'langs de lijnen van de MKBA' inzicht te geven in de verwachte ontwikkelingen, de soorten kosten en baten en de partijen die deze kosten en baten ondervinden. Dit denkkader is nuttig bij de duiding van de resultaten van de Macromonitor.

De doelen van zo'n denkkader zijn welvaartseffecten beschrijven en aannemelijk maken en de te verwachten effecten definiëren. Om dat te doen wordt de wereld mét het beleidsalternatief afgezet tegen een wereld zonder. Dat laatste wordt het nulalternatief genoemd en dient als benchmark of ijkpunt. Verschillen tussen het nulalternatief en het beleidsalternatief kunnen gezien worden als de verwachte effecten van het gevoerde beleid.

1.2 Het nulalternatief

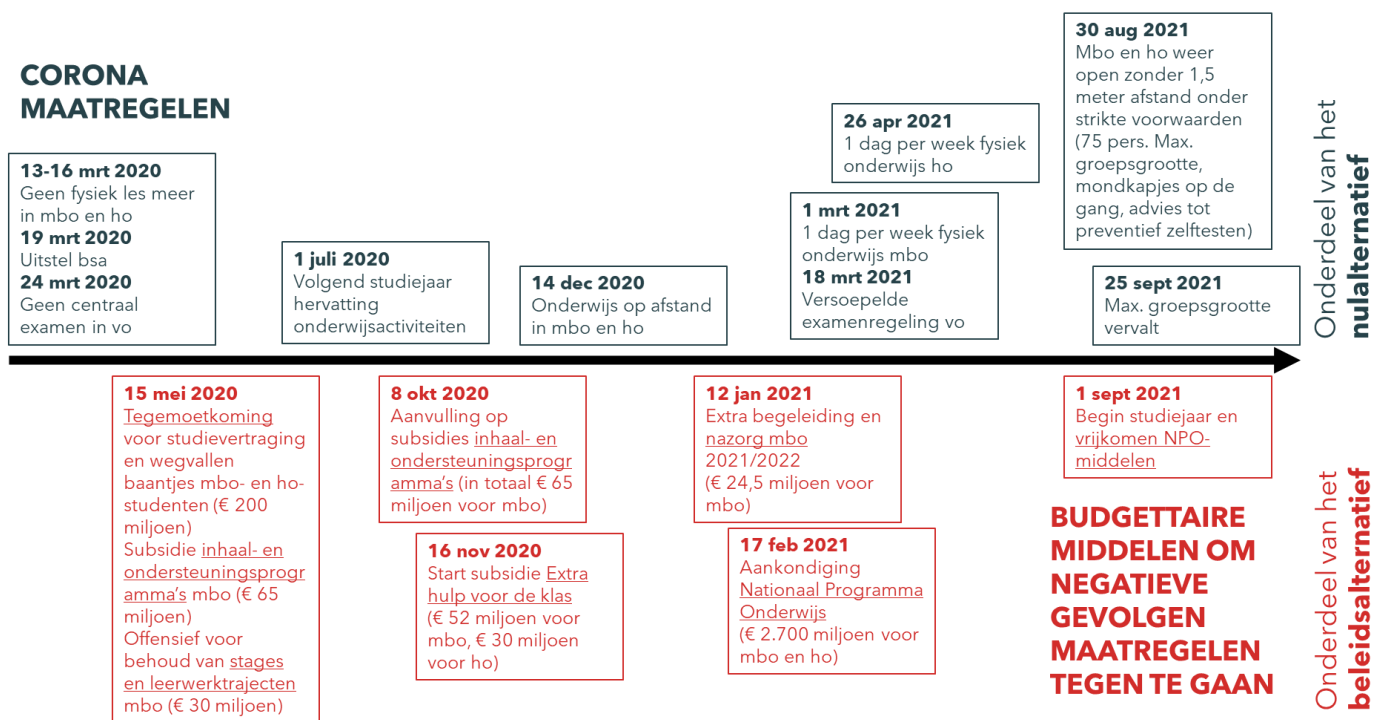
Op 13 maart 2020 zijn de eerste coronamaatregelen getroffen (zie 0). Het hoger onderwijs mocht vanaf dat moment geen fysiek onderwijs meer geven. Het mbo volgde op 16 maart. In de periode daarna zijn maatregelen getroffen omtrent het bindend studieadvies (bsa) in het ho en de eindexamens in het vo. Op 24 maart werd bekend gemaakt dat er in 2020 geen centraal eindexamen zou zijn en op 8 april was de bekendmaking van de slaag-zakregeling.¹ Het bsa is in het hoger onderwijs in 2020 uitgesteld omdat studenten vertraging opliepen. In diezelfde periode werd ook aangekondigd dat het hoger onderwijs soepel moest omgaan met toelatingseisen. Mbo-studenten met een kleine studieovertraging konden zo onder bepaalde voorwaarden wel vast doorstromen naar het hbo en ook voor doorstroom van de bachelor naar de master zouden versoepelde eisen komen.² Deze maatregelen zijn dus bijna direct na het invoeren van de eerste lockdown genomen. Er waren toen nog geen budgettaire middelen ingezet om de gevolgen van de maatregelen te beperken. De eerste budgettaire middelen volgden voor het mbo op 15 mei 2020 door de subsidieregeling voor inhaal- en ondersteuningsprogramma's (samen met het po en vo) en het offensief voor behoud van stages en leerwerktrajecten.

¹ Kamerstukken II 2019/2020, 31289, nr. 416 en 417.

² Servicedocument HO-aanpak Coronavirus COVID-19 (19-03-2020); Servicedocument mbo-aanpak Coronavirus COVID-19 (20-04-2020).

Het nulalternatief gaat uit van de situatie tussen 16 maart en 15 mei en 'trekt deze door'. Dat wil zeggen dat we in het nulalternatief uitgaan van een situatie mét de gevolgen van coronamaatregelen zoals die genomen zijn in het onderwijs (de blauwe maatregelen in 0), maar zónder enige budgettaire middelen om die gevolgen te beperken (de rode budgettaire middelen in 0). Dit betekent dat beleid omtrent examenregelingen en het bsa wél zijn meegenomen in het nulalternatief, alsook de versoepelingen in latere schooljaren op dit vlak. De effecten van deze maatregelen worden dus niet onderzocht in de MKBA. Het NP Onderwijs staat namelijk centraal in dit onderzoek en meerdere onderdelen van het NP Onderwijs zijn gericht op het omgaan met de verhoogde en versoepelde in- en doorstroom (zie bijvoorbeeld maatregel 2 en 3A in hoofdstuk 2). Als die maatregelen toen niet genomen waren, zou het NP Onderwijs er wellicht anders hebben uitgezien. In de Macromonitor is echter wel aandacht voor de gevolgen van deze maatregelen.³

Figuur 1.2 Tijdlijn coronamaatregelen en aanpak daarvan

1.3 Het beleidsalternatief: NP Onderwijs

Het initiatief voor het NP Onderwijs kwam uit de politiek. Er moest op korte termijn actie worden ondernomen om de ontstane studievertraging als gevolg van de coronamaatregelen terug te brengen. Onderwijsinstellingen hadden extra geld nodig om deze vertraging te kunnen inhalen. Daarnaast bleek dat het studentenwelzijn gedurende de coronaperiode significant was gedaald. De primaire doelen van het NP Onderwijs zijn dan ook om studievertraging terug te brengen of te beperken en het studentenwelzijn te verbeteren.

Bij de uitwerking van het NP Onderwijs zijn ook andere doelen in beeld gekomen. Zo bleek dat het aantal leerlingen dat uit het vo doorstroomde naar het vervolgonderwijs hoger was dan normaal (door de versoepelde examenregelingen), terwijl de gemiddelde eindexamencijfers lager waren. De instroom in het mbo en het ho was

³ Het is mogelijk dat de versoepelde examenregelingen en het bsa uiteindelijk een netto negatief effect hebben, omdat te veel leerlingen/studenten doorstromen waarbij dat eigenlijk niet had gemoeten.

dus hoger dan gemiddeld en een deel van deze studenten had een lager niveau dan je normaal gesproken mag verwachten. Ook daarna werd het mbo en het ho weer geconfronteerd met lockdowns en andere coronamaatregelen. In het NP Onderwijs is daarom rekening gehouden met het feit dat onderwijsinstellingen extra personeel moeten inzetten om deze gevolgen op te vangen. Ook zitten er in het NP Onderwijs maatregelen die bedoeld zijn om studenten (deels) tegemoet te komen voor mogelijke studievertraging, zoals de tegemoetkoming middels de halvering van het collegegeld. Digitalisering en extra geld voor het bijspijkeren van nieuwe studenten op het mbo en hoger onderwijs zijn ook onderdeel van het NP Onderwijs.

Bij het ontwerpen van het NP Onderwijs was er een groot urgentiegevoel, alles moest snel ontwikkeld worden. Tegelijkertijd ging het om grote bedragen en was het dus van belang om het plan goed uit te denken. Eén van de focuspunten bij het ontwerp was het beperken van de administratieve last. Daar is in eerste instantie nog wel discussie over geweest, maar uiteindelijk is besloten om de onderwijsinstellingen redelijk veel vrijheid te geven doordat ze de besteding van de middelen niet tot in detail hoefden te beschrijven en te beargumenteren. Het maken van een plan voor het besteden van de middelen en het beoordelen van die plannen kost namelijk veel tijd en was dus ongeschikt, omdat het van belang was dat er snel actie werd ondernomen.

De minister van OCW heeft met de brancheorganisaties bestuursakkoorden gesloten voor zowel onderwijs als onderzoek. Hierin zijn richtlijnen opgenomen voor het opstellen van de plannen, de besteding van middelen, het betrekken van de medezeggenschap en de verantwoording van de besteding. Het mbo en ho hebben in het NP Onderwijs meer bestedingsvrijheid gekregen dan het funderend onderwijs. In het mbo en ho spelen vaak meerdere problemen, zoals stageproblematiek, waardoor instellingen zelf beter in staat zijn om te bepalen welke maatregelen voor hun studenten het meest relevant en effectief zijn. Ook hebben het mbo en ho over het algemeen meer slagkracht om zelf een bestedingsplan te maken dan besturen in het funderend onderwijs. Er is verhoudingsgewijs wel meer geld naar het funderend onderwijs gegaan, omdat schoolsluitingen voor leerplichtige kinderen ingrijpender zijn dan voor studenten. Alhoewel alle groepen geraakt zijn door de coronamaatregelen, hebben kinderen maar weinig invloed op hoe ze met de situatie omgaan, terwijl studenten daar wat meer mogelijkheden voor hebben.

Het lijkt de verschillende gesprekspartners die we gesproken hebben niet mogelijk om de effecten van de budgettaire middelen vóór het NP Onderwijs (o.a. de inhaal- en ondersteuningsprogramma's, extra handen voor de klas) te onderscheiden van het NP Onderwijs zelf. Het NP Onderwijs voorziet grotendeels ook in de voortzetting en intensivering van die activiteiten (voortzetting lopende subsidies), dus die kunnen gezien worden als een eerste aanzet tot het NP Onderwijs. Het beleidsalternatief omvat dus zowel het NP Onderwijs als de middelen die op dit gebied voorafgaand aan het NP Onderwijs zijn ingezet (zie 0).

2 Effecten NP Onderwijs ten opzichte van nulalternatief

De maatregelen van het NP Onderwijs hebben diverse effecten tot gevolg. Belangrijkste effect is het inlopen van studievertraging, wat weer leidt tot verschillende effecten zoals beter geschoold personeel voor werkgevers en meer belastingopbrengsten voor de Rijksoverheid. Er zijn ook meer specifieke effecten, zoals voldoende gekwalificeerde leraren door de maatregel gericht op de lerarenopleidingen.

In de onderstaande teksten en tabellen zijn de effecten van het NP Onderwijs weergegeven in vergelijking met een situatie waarin er geen middelen beschikbaar gesteld zouden worden vanuit OCW (het nulalternatief). De teksten beschrijven de mogelijke effecten per maatregel van het NP Onderwijs. In de bijbehorende tabellen is per effect weergegeven welke actor daarvan invloed ondervindt. Niet alle posten zijn gekwantificeerd en gemonetariseerd. Dat is ook niet de insteek van een MKBA als denkkader. Het is primair bedoeld om inzicht te geven in welke effecten er te verwachten zijn.

1. Halvering collegegeld als tegemoetkoming aan studenten en verlengen regeling basisbeurs/aanvullende beurs en ov-kaart

Tijdens de coronaperiode heeft een deel van de studenten studievertraging opgelopen. Zo gaf in een onderzoek onder ruim achtduizend studenten van vier universiteiten 27 procent van de studenten aan studievertraging op te lopen door corona (Struijs, 2020). Daarnaast liep voor een deel van de studenten het recht op de basisbeurs en/of aanvullende beurs af. In het hoger onderwijs bestaat het recht op de aanvullende beurs voor de nominale studieduur, bij bol-studenten in het mbo geldt dit voor de basisbeurs én de aanvullende beurs. Dit betekent dat er een groep studenten is waar de inkomsten uit studiefinanciering wegvallen als gevolg van de studievertraging. Ook zagen veel studenten hun bijverdiensten wegvallen, terwijl de kosten van levensonderhoud en bijvoorbeeld de huur van hun studentenkamer door bleven lopen.

Al met al zijn financiële zorgen onder studenten hierdoor toegenomen. 47 procent van de mbo-studenten met financiële moeilijkheden geeft aan dat corona daar invloed op heeft gehad (Muja, Cuppen & van den Broek, 2021, p. 47). In het hoger onderwijs ligt dat op ongeveer 30 procent (36 procent in het hbo, 27 procent in het wo). Uit onderzoek naar zorgen over studieschuld is gebleken dat studenten met een studielening significant vaker vermoeidheid en financiële zorgen ervaren dan studenten zonder lening en dat studenten met een hoge studieschuld vaker studiestress ervaren dan studenten met een gemiddelde of lage studieschuld (Van Vreden & Thijssen, 2019, p. 17-18). Door financiële zorgen en door de studievertraging kan de prestatiedruk ook toenemen. Leners geven vaker aan het gevoel te hebben snel te moeten afstuderen vanwege de hoge kosten dan studenten zonder lening (60 procent tegenover 49 procent, Van Vreden & Thijssen, 2019, p. 18).

Met dit NP Onderwijs onderdeel worden studenten (deels) financieel tegemoetgekomen voor studievertraging opgelopen tijdens de coronaperiode. In het nulalternatief ontvangen studenten deze tegemoetkoming niet en moeten ze de kosten van eventuele vertraging volledig zelf betalen. De tegemoetkoming bestaat uit een eenmalige halvering van het collegegeld (euro 860 miljoen) en een verlenging van de regelingen basisbeurs/aanvullende beurs en de ov-kaart (euro 273 miljoen). Daartoe behoort ook een tegemoetkoming voor de studenten die in de tussentijd zijn afgestudeerd. De halvering van het collegegeld is tevens bedoeld als tegemoetkoming voor het feit dat studenten tijdens de coronaperiode mogelijk onderwijs van lagere kwaliteit hebben gehad, doordat lange tijd alles online moest. Vóór het NP Onderwijs is ook al een tegemoetkoming aan studenten uitbetaald voor mogelijke studievertraging en het wegvallen van baantjes (euro 200 miljoen).

De halvering van het collegegeld bespaart de studenten geld in vergelijking met het nulalternatief, wat ten goede komt aan studenten, bedrijven en de Rijksoverheid door meer consumptieve bestedingen van studenten. Onderwijsinstellingen worden voor dit bedrag gecompenseerd door de Rijksoverheid. De middelen voor het verlengen van de regelingen basisbeurs/aanvullende beurs en de ov-kaart en de eerste tegemoetkoming komen direct bij de studenten terecht. De directe tegemoetkoming aan studenten is daarom in Tabel 2.2 los opgenomen van de halvering van het collegegeld.

Uit onderzoeken naar de effecten van financiële prikkels op studieduur komen geen eenduidige resultaten (Van den Berg & Van Gaalen, 2021). De invoering van collegegeld in Duitsland heeft geleid tot een kortere studieduur (Bietenbeck et al., 2020; Bruckmeier et al., 2015), terwijl in Italië (Graziosi et al., 2020) en de Verenigde Staten (Castleman & Long, 2016) de studieduur het kortst is bij studenten die een beurs krijgen. Financiële druk door hogere studiekosten zou ertoe kunnen leiden dat studenten sneller afstuderen, maar het kan er ook voor zorgen dat studenten door de ervaren stress juist langer doen over hun studie of doordat ze meer tijd besteden aan werken naast hun opleiding. Een financiële tegemoetkoming kan dus zowel een positief als negatief effect hebben op de studieduur.

Omdat de bedragen van de tegemoetkoming relatief gezien niet bijzonder hoog zijn en studenten die al vertraging hebben opgelopen verdere vertraging waarschijnlijk willen voorkomen, is het effect van méér studievertraging waarschijnlijk gering en zal de tegemoetkoming eerder leiden tot minder studievertraging en minder uitval door minder stress bij de studenten. Dit kan weer tot verschillende positieve neveneffecten leiden, zoals minder gebruik van de zorg en een hogere productiviteit. Deze effecten zijn gegeven in Tabel 2.2. Box 2.1 bevat een uitwerking van deze positieve effecten.

Box 2.1 De gevolgen van minder studievertraging en studieuitval

Minder studievertraging en het aangehaakt houden van studenten leidt tot betere kwalificaties (meer/hogere diploma's) en betere vaardigheden, wat op de lange termijn voor meer productiviteit en inkomen zorgt.

Meerdere actoren ervaren hierdoor positieve gevolgen:

- **Voor studenten:**
Minder studievertraging en het afronden van een studie leidt tot betere vaardigheden en een hoger inkomen. Dit heeft verschillende andere positieve gevolgen, zoals een betere gezondheid en een lagere kans op criminaliteit.
- **Voor onderwijsinstellingen:**
Onderwijsinstellingen zien minder uitval en meer diploma's, wat de onderwijsinstelling bekostiging oplevert.
- **Voor personeel onderwijsinstellingen:**
Het aangehaakt houden van studenten bij de studie zorgt voor een hogere motivatie bij de studenten. Minder studievertraging en het aangehaakt houden van studenten draagt daarom bij aan het werkplezier van docenten. Daarnaast hebben studenten met relatief weinig studievertraging vaak minder begeleiding nodig om het juiste niveau te behalen.
- **Voor werkgevers:**
Voor werkgevers is het voordelig als studenten minder studievertraging oplopen en betere kwalificaties hebben, omdat dit meer en beter geschoold personeel oplevert. Dat betekent dat er een hogere arbeidsproductiviteit is dan wanneer deze studenten waren uitgevallen of later de arbeidsmarkt hadden betreden. Op de korte termijn betekent dit meer winst voor bedrijven. In de literatuur wordt aangenomen dat de baten van hogere productie op de lange termijn worden gecompenseerd door de hogere loonkosten (Koopmans et al., 2016, p. 56-57). De baten van hogere productie komen dan niet meer ten goede aan werkgevers, maar wel ten goede aan andere actoren, zoals studenten (hogere loon), overheid (meer belastingopbrengsten, zie hieronder) en maatschappij (minder criminaliteit etc., zie hieronder).
- **Voor de Rijksoverheid:**
Studeren wordt gesubsidieerd door de Rijksoverheid, dus als studenten uitvallen kost dit de overheid geld. In het mbo worden studenten gedurende hun hele opleiding bekostigd, waardoor studievertraging de overheid ook geld kost. In het hoger onderwijs worden studenten bekostigd voor de nominale studieduur plus één jaar. Ook daar kan studievertraging de overheid dus extra kosten opleveren. Als studenten aangehaakt blijven en/of sneller afstuderen, levert dit juist geld op, omdat die studenten over het algemeen betere vaardigheden zullen hebben, sneller de arbeidsmarkt betreden, een hogere productiviteit leveren en een hoger inkomen hebben. Dit verhoogt de productie en de belastinginkomsten en zorgt voor minder kosten voor sociale zekerheid (Koopmans et al., 2016, p. 46). Het kan echter ook zijn dat sneller afstuderen betekent dat niet alle vaardigheden zijn bijgebracht. In dat geval zou de productiviteit van afgestudeerden lager liggen en de positieve baat lager uitvallen. Ze betreden echter nog wel eerder de arbeidsmarkt, wat leidt tot meer belastinginkomsten (onder andere).
- **Voor gemeenten:**
Een deel van de kosten van de sociale zekerheid wordt uit het gemeentebudget bekostigd. Studenten die uitvallen zullen sneller aanspraak maken op deze voorzieningen. Minder studieuitval is dus positief voor gemeenten.
- **Voor de maatschappij:**
Betere kwalificaties hebben verschillende positieve gevolgen voor de maatschappij, zoals minder criminaliteit en een betere gezondheid. Daarnaast zijn 'spillovers' van kennis, peereffecten en intergenerationale overdracht positieve gevolgen voor de maatschappij (CPB, 2014, p. 12-13).

Tabel 2.2 De financiële tegemoetkoming aan studenten heeft hoofdzakelijk positieve effecten, vooral voor studenten

Maatregel: Halvering collegegeld als tegemoetkoming aan studenten en verlengen regeling basisbeurs/aanvullende beurs en ov-kaart		
Geplande kosten: € 1.333 mln. (€ 200 mln. voorafgaand aan NP Onderwijs, € 1.133 mln. vanuit NP Onderwijs)		
Uitgaven t/m 2022: € 1.333 mln.		
Wat gebeurt er met de middelen?	Pakt <u>positief</u> uit voor:	Levert kosten op voor:
<ul style="list-style-type: none"> • Tegemoetkoming aan studenten 	<ul style="list-style-type: none"> • Studenten 	<ul style="list-style-type: none"> • Rijksoverheid
Effecten van de middelen	Pakt <u>positief</u> uit voor:	Pakt <u>negatief</u> uit voor
<ul style="list-style-type: none"> • Minder kosten studie/minder studieschuld/betere financiële positie betekent meer (consumptieve) bestedingen <ul style="list-style-type: none"> • Meer omzet • Meer belastinginkomsten 	<ul style="list-style-type: none"> • Studenten <ul style="list-style-type: none"> • Bedrijven • Rijksoverheid 	
<ul style="list-style-type: none"> • Minder studieovertraging door minder financiële zorgen <ul style="list-style-type: none"> • Meer afgeronde opleidingen betekent meer bekostiging • Meer werkplezier en minder begeleiding nodig • Meer en beter geschoold personeel, op korte termijn winst, op lange termijn ook hogere loonkosten • Meer belastinginkomsten, minder kosten sociale zekerheid • Minder kosten sociale zekerheid (bijstand) • Minder criminaliteit, betere gezondheid, meer spillovers van kennis, peereffecten en intergenerationele overdracht 	<ul style="list-style-type: none"> • Studenten <ul style="list-style-type: none"> • Onderwijsinstellingen • Personeel onderwijsinstellingen • Werkgevers • Rijksoverheid • Gemeenten • Maatschappij in den brede 	
<ul style="list-style-type: none"> • <u>Mogelijk</u> meer studieovertraging door minder financiële zorgen (Let op: effecten waarschijnlijk <u>minder groot</u> dan positieve effecten door minder financiële zorgen) <ul style="list-style-type: none"> • Meer studieovertraging betekent hogere kosten per student • Meer begeleiding nodig • Minder goed geschoold personeel, misgelopen winsten • Minder belastinginkomsten, meer kosten sociale zekerheid • Meer kosten sociale zekerheid • Meer criminaliteit, slechtere gezondheid, minder spillovers van kennis, peereffecten en intergenerationele overdracht 		<ul style="list-style-type: none"> • Studenten <ul style="list-style-type: none"> • Onderwijsinstellingen • Personeel onderwijsinstellingen • Werkgevers • Rijksoverheid • Gemeenten • Maatschappij in den brede

2. Bijstelling lumpsum vanwege hogere instroom studenten door corona

Onderwijsinstellingen ontvangen elk jaar een bepaald bedrag per student, maar dit bedrag wordt gebaseerd op de studentenaantallen van twee jaar geleden (de 'T-2-systematiek'). Als gevolg van de versoepelde eindexameneisen, de 'voorwaardelijke' doorstroom (doorstromen zonder de vorige opleiding volledig te hebben afgerond) en het feit dat minder jongeren een tussenjaar hebben genomen, was de instroom in het mbo en het ho (veel) hoger dan verwacht. Omdat onderwijsinstellingen ineens significant meer inschrijvingen kregen, was de bekostiging volgens de gebruikelijke systematiek niet toereikend. Onderwijsinstellingen zouden dan twee jaar lang minder geld per student beschikbaar hebben, terwijl de studenten waarschijnlijk gemiddeld juist meer begeleiding nodig hebben door achterstanden als gevolg van de lockdowns en de versoepelde ingangseisen. Zonder daar extra middelen voor te krijgen zou de onderwijskwaliteit waarschijnlijk dalen, als gevolg van grotere aantallen studenten per docent en als gevolg van de grotere behoefte aan begeleiding van een deel van de studenten. Daarnaast zou de werkdruk hierdoor vermoedelijk toenemen voor het personeel van de onderwijsinstellingen.

Om instellingen te helpen, ontvangen onderwijsinstellingen in het NP Onderwijs door de bijstelling van de lumpsum direct geld voor de hogere aantallen studenten, in plaats van pas na twee jaar. Onderwijsinstellingen kunnen door de bijstelling direct actie ondernemen om hun onderwijs aan te passen op de nieuwe, hogere aantallen. De lumpsum in opvolgende jaren zal zodanig aangepast worden dat er géén additionele of dubbele bekostiging van studenten zal zijn. Deze bijstelling is dus niet additioneel, maar een verschuiving in het moment van toekenning van de lumpsum. In het nulalternatief moeten instellingen de extra studenten in eerste instantie zelf bekostigen. Doordat dit nu niet hoeft, kan het onderwijs efficiënter gegeven worden.⁴

Instellingen hebben met dit geld veelal geprobeerd om nieuw personeel te werven of bestaande contracten uit te breiden. Uit de gevoerde gesprekken bleek dat dit door de krappe arbeidsmarkt niet altijd lukte, maar de signalen zijn dat dit nu beter gaat. Uit de derde voortgangsrapportage blijkt dat in alle sectoren het personeelsbestand is uitgebreid, zowel voor onderwijzend als ondersteunend personeel (OCW, 2022, par. 2.4). Uit de tweede Implementatiemonitor blijkt wel dat bestuurders aangeven dat bepaalde functies nog lastig in te vullen zijn, zoals docenten in tekortsectoren (De Zwart et al., 2022, p. 24-25). Kanttekening hierbij is dat de Implementatiemonitor alleen gaat over de corona-enveloppe, daar valt deze maatregel niet onder.

Het geld dat besteed is, heeft vermoedelijk hoofdzakelijk positieve effecten (zie Tabel 2.3). De onderwijskwaliteit stijgt door de beschikbaarheid van meer personeel, meer middelen en betere begeleiding. Dit is positief voor studenten, maar ook voor de werkgevers waar ze later terechtkomen en voor de maatschappij. Voor het personeel van de onderwijsinstellingen kan de werkdruk afnemen, doordat ze meer tijd beschikbaar hebben per student.

Omdat een belangrijk deel van deze middelen wordt gebruikt voor de werving van nieuw personeel, neemt de arbeidsvraag toe. Op de korte termijn kan dit leiden tot een hoger loonniveau en een hogere werkgelegenheid. Daar profiteert het personeel van, terwijl de kosten voor werkgevers stijgen. Op de lange termijn verdwijnt dit effect weer door het herstelde evenwicht op de arbeidsmarkt (Koopmans et al., 2016).

⁴ Onderwijsinstellingen zouden echter ook kunnen anticiperen op de toekomstige hoge lumpsum door aanspraak te maken op hun reserves. De mate waarin onderwijsinstellingen daar mogelijkheden toe hebben zal de effecten van deze maatregel drukken. Ze zouden het dan immers zonder deze maatregel oplossen met hun reserves. Bij paragraaf 6 over Aanvullende effecten gaan we hier dieper op in.

Tabel 2.3 De bijstelling lumpsum zorgt dat onderwijsinstellingen betere onderwijskwaliteit kunnen leveren

Maatregel: Bijstelling lumpsum vanwege hogere instroom studenten door corona		
Geplande kosten: € 489 mln., maar besparing in jaren erna		
Uitgaven in 2021: € 489 mln.		
Wat gebeurt er met de middelen?	Pakt positief uit voor:	Levert kosten op voor
<ul style="list-style-type: none"> • Uitbreiding personele inzet, aanbieden van begeleiding en onderwijsactiviteiten door op peil gebleven onderwijsbijdrage per student in eerste jaren van NP Onderwijs 	<ul style="list-style-type: none"> • Onderwijsinstellingen 	<ul style="list-style-type: none"> • Rijksoverheid
Effecten van de middelen	Pakt positief uit voor:	Pakt negatief uit voor
<ul style="list-style-type: none"> • Onderwijskwaliteit stijgt in eerste jaren van NP Onderwijs door uitbreiding personele inzet, begeleiding en onderwijsactiviteiten 	<ul style="list-style-type: none"> • Studenten 	
<ul style="list-style-type: none"> • Betere onderwijskwaliteit zorgt voor minder studievertraging <ul style="list-style-type: none"> • Meer afgeronde opleidingen betekent meer bekostiging • Meer werkplezier en minder begeleiding nodig • Meer en beter geschoold personeel, op korte termijn winst, op lange termijn ook hogere loonkosten • Meer belastinginkomsten, minder kosten sociale zekerheid • Minder kosten sociale zekerheid (bijstand) • Minder criminaliteit, betere gezondheid, meer spillovers van kennis, peereffecten en intergenerationele overdracht 	<ul style="list-style-type: none"> • Studenten <ul style="list-style-type: none"> • Onderwijsinstellingen • Personeel onderwijsinstellingen • Werkgevers • Rijksoverheid • Gemeenten • Maatschappij in den brede 	
<ul style="list-style-type: none"> • Minder werkdruk bestaand personeel 	<ul style="list-style-type: none"> • Personeel onderwijsinstellingen 	
<ul style="list-style-type: none"> • Arbeidsvraag neemt op korte termijn toe door uitbreiding personele inzet (=hogere loonkosten) 	<ul style="list-style-type: none"> • Personeel onderwijsinstellingen 	<ul style="list-style-type: none"> • Werkgevers

3A. Corona-enveloppe: soepele in- en doorstroom

Zoals eerder genoemd, zijn de slagingspercentages door de versoepelde examenregelingen zichtbaar hoger dan in voorgaande jaren. De gemiddelde eindexamencijfers zijn juist lager. Het vermoeden is dat het mbo en het hoger onderwijs door de versoepelde examenregelingen ook nieuwe studenten binnenkrijgen die nog niet het daarvoor benodigde niveau hebben. Het idee achter deze regeling is dat dit uiteindelijk tot een positief effect leidt, omdat leerlingen en studenten die het wel zouden kunnen, maar door corona vertraging hebben opgelopen, nu wel kunnen doorstromen. Anders zouden ze misschien blijven zitten, uitvallen of afstromen naar een lager niveau. In het mbo en het ho moeten de achterstanden dan wel worden opgelost, want de eindtermen blijven daar gelijk.

Om instellingen hierbij te helpen zijn extra middelen beschikbaar gesteld. Daarmee kunnen instellingen studenten helpen hun eventuele studievertraging weg te werken. Zonder deze middelen zouden onderwijsinstellingen misschien niet de ruimte hebben om extra personeel in te zetten om studenten beter te begeleiden, waardoor studenten die begonnen zijn met een achterstand, hun achterstand behouden en uiteindelijk kunnen uitvallen. De

onderwijskwaliteit zou waarschijnlijk dalen, als gevolg van grotere aantallen studenten per docent en als gevolg van de grotere behoefte aan begeleiding van een deel van de studenten. Daarnaast zou de werkdruk hierdoor vermoedelijk toenemen voor het personeel van de onderwijsinstellingen.

Op basis van interviews met onderwijsinstellingen blijken de middelen te worden ingezet om meer begeleiding en onderwijs aan te bieden. Dat blijkt uit eigen interviews en uit de Implementatiemonitor (De Zwart et al., 2022, p. 18). Dit gebeurt zowel door bestaand personeel extra in te zetten als door het aantrekken van nieuw personeel.⁵ Over het algemeen is personeel zoals mentoren, studieloopbaanbegeleiders en onderwijsassistenten goed te vinden, maar in de Implementatiemonitor wordt genoemd dat docenten in tekortsectoren soms moeilijk vindbaar zijn (De Zwart et al., 2022). Verder neemt de arbeidsvraag op korte termijn toe, omdat de middelen (deels) worden ingezet voor extra personeel.

De effecten van dit onderdeel (zie Tabel 2.4) zijn vergelijkbaar met de effecten van de bijstelling van de lumpsum. De onderwijskwaliteit stijgt door de beschikbaarheid van meer personeel, meer middelen en betere begeleiding. Door wel extra begeleiding te bieden, blijven studenten aangehaakt bij de opleiding, wat vermoedelijk tot minder studievertraging leidt. De gevolgen van minder studievertraging en minder uitval staan ook in Tabel 2.4.

Tabel 2.4 Met de middelen voor soepele in- en doorstroom kunnen onderwijsinstellingen zorgen voor minder studieuitval

Maatregel: Corona-enveloppe: soepele in- en doorstroom		
Geplande kosten: 42%* van totale corona-enveloppe (€ 592 mln.) = € 248,6 mln.		
Uitgaven t/m 1 juli 2022: 49%** gerealiseerd = € 121,8 mln.		
Wat gebeurt er met de middelen?	Pakt positief uit voor:	Levert kosten op voor
<ul style="list-style-type: none"> Meer middelen ter beschikking voor uitbreiding personele inzet, aanbieden van begeleiding en onderwijsactiviteiten 	<ul style="list-style-type: none"> Onderwijsinstellingen 	<ul style="list-style-type: none"> Rijksoverheid
Effecten van de middelen	Pakt positief uit voor:	Pakt negatief uit voor
<ul style="list-style-type: none"> Onderwijskwaliteit stijgt door uitbreiding personele inzet, begeleiding en onderwijsactiviteiten 	<ul style="list-style-type: none"> Studenten 	
<ul style="list-style-type: none"> Betere onderwijskwaliteit zorgt voor minder studievertraging <ul style="list-style-type: none"> Meer afgeronde opleidingen betekent meer bekostiging Meer werkplezier en minder begeleiding nodig Meer en beter geschoold personeel, op korte termijn winst, op lange termijn ook hogere loonkosten Meer belastinginkomsten, minder kosten sociale zekerheid Minder kosten sociale zekerheid (bijstand) 	<ul style="list-style-type: none"> Studenten Onderwijsinstellingen Personeel onderwijsinstellingen Werkgevers Rijksoverheid Gemeenten 	

⁵ Strikt genomen moet er een post voor opgenomen worden indien nieuw personeel geworven wordt uit de werkloze beroepsbevolking of bestaande contracten worden uitgebreid. Zij leveren namelijk vrije tijd in om (meer) te gaan werken en in het geval van minder werkloosheid zijn er minder kosten voor Rijksoverheid en gemeenten (zie bij maatregel 3F). Voor de leesbaarheid laten we deze post achterwege.

<ul style="list-style-type: none"> • Minder criminaliteit, betere gezondheid, meer spillovers van kennis, peereffecten en intergenerationele overdracht 	<ul style="list-style-type: none"> • Maatschappij in den brede
<ul style="list-style-type: none"> • Minder werkdruk bestaand personeel 	<ul style="list-style-type: none"> • Personeel onderwijsinstellingen
<ul style="list-style-type: none"> • Arbeidsvraag neemt op korte termijn toe door uitbreiding personele inzet (=hogere loonkosten) 	<ul style="list-style-type: none"> • Personeel onderwijsinstellingen
	<ul style="list-style-type: none"> • Werkgevers

* O.b.v. Figuur 6 Eerste voortgangsrapportage (OCW, 2021)

** O.b.v. Tabel 4 Tweede Implementatiemonitor (De Zwart et al., 2022) (n=38)

3B. Corona-enveloppe: welzijn studenten en sociale binding met de opleiding

Tijdens de coronaperiode kwamen steeds meer signalen dat het mentale welzijn van studenten flink achteruit was gegaan. Zo voelt zestig procent van de mbo-studenten zich mentaal slecht en geeft de helft van de studenten die studievertraging heeft opgelopen aan dat dit mede komt door mentale problemen (JOB, 2021). Uit onderzoek is gebleken dat een lager mentaal welbevinden geassocieerd wordt met meer studievertraging en -uitval (zie bijv. Bruffaerts et al., 2018). Daarnaast kunnen mentale problemen onder andere leiden tot hogere zorgkosten. Het studentenwelzijn verbeteren is een belangrijk doel van het NP Onderwijs.

De beschikbaar gestelde middelen worden onder andere ingezet voor nieuw personeel, het uitbreiden van de uren van bestaand personeel, het uitbreiden van de faciliteiten voor studenten voor mentaal welzijn en de organisatie van activiteiten voor studenten om de binding met de opleiding te bevorderen. Zo hebben instellingen in alle sectoren ondersteunend personeel aangenomen zoals studietoelichters, zorgcoördinatoren en studentpsychologen (OCW, 2022, p. 61).

Het primaire verwachte effect van deze maatregelen is een beter welzijn van de studenten (zie Tabel 2.5), wat op zichzelf een positief effect is voor de studenten. Een beter studentenwelzijn zou ook moeten leiden tot minder studievertraging, wat verschillende gevolgen heeft die in Tabel 2.5 zijn gegeven. Daarnaast zorgt een beter welzijn voor minder aanspraak op de (geestelijke) gezondheidszorg, wat positief is voor de Rijksoverheid en voor gemeenten (via jeugdzorg). Tevens blijkt uit de gesprekken met onderwijsinstellingen dat het ook positief kan zijn voor het personeel van de onderwijsinstellingen. Docenten hoeven zich minder zorgen te maken over hun studenten als het goed met ze gaat of als er een duidelijke plek is waar de studenten terecht kunnen en waar ze naartoe verwezen kunnen worden. Tot slot kan het positief zijn voor de maatschappij als het beter gaat met een significante groep van de samenleving, omdat een slechte (mentale) gezondheid ook invloed kan hebben op het welzijn van de mensen in de omgeving van diegene. Er is ook meer aandacht voor mentaal welzijn van studenten sinds de coronacrisis, wat een versterkend positief effect heeft. Daarnaast is de verwachting dat een betere binding met de opleiding zorgt voor een hogere intrinsieke waarde van het onderwijs bij de studenten: onderwijs en studeren zijn weer leuk.

Een mogelijk negatief effect is een toename van werkdruk bij het personeel indien het niet voldoende lukt om nieuw personeel aan te trekken of aanstellingen uit te breiden. In de tweede Implementatiemonitor van Berenschot (De Zwart et al., 2022) staat genoemd dat het minder makkelijk is gebleken om tweedelijnszorgfuncties zoals studentpsychologen te vinden vanwege de tekorten in de zorgsector. Er kan dus sprake zijn van toegenomen

werkdruk onder bestaand personeel. Omdat de middelen worden ingezet voor extra personeel neemt de arbeidsvraag op korte termijn toe.

Tabel 2.5 Verbeterd welzijn van studenten heeft verschillende aanvullende effecten tot gevolg

Maatregel: Corona-enveloppe: welzijn studenten en sociale binding met de opleiding		
Geplande kosten: 29%* van totale corona-enveloppe (€ 592 mln.) = € 171,7 mln.		
Uitgaven t/m 1 juli 2022: 34%** gerealiseerd = € 58,4 mln.		
Wat gebeurt er met de middelen?	Pakt positief uit voor:	Levert kosten op voor
<ul style="list-style-type: none"> • Meer middelen ter beschikking voor aanbieden van extra ondersteuning, faciliteiten en activiteiten 	<ul style="list-style-type: none"> • Onderwijsinstellingen 	<ul style="list-style-type: none"> • Rijksoverheid
Effecten van de middelen	Pakt positief uit voor:	Pakt negatief uit voor
<ul style="list-style-type: none"> • Beter welzijn (en meer aandacht voor welzijn) door extra ondersteuning, faciliteiten en activiteiten <ul style="list-style-type: none"> • Minder zorgen over studenten • Minder aanspraak op (geestelijke) gezondheidszorg • Minder zorgen vanuit omgeving over (mentale) gezondheid 	<ul style="list-style-type: none"> • Studenten <ul style="list-style-type: none"> • Personeel onderwijsinstellingen • Rijksoverheid en gemeenten • Maatschappij in den brede 	
<ul style="list-style-type: none"> • Beter welzijn zorgt voor minder studievertraging <ul style="list-style-type: none"> • Meer afgeronde opleidingen betekent meer bekostiging • Meer werkplezier en minder begeleiding nodig • Meer en beter geschoold personeel, op korte termijn winst, op lange termijn ook hogere loonkosten • Meer belastinginkomsten, minder kosten sociale zekerheid • Minder kosten sociale zekerheid (bijstand) • Minder criminaliteit, betere gezondheid, meer spillovers van kennis, peereffecten en intergenerationele overdracht 	<ul style="list-style-type: none"> • Studenten <ul style="list-style-type: none"> • Onderwijsinstellingen • Personeel onderwijsinstellingen • Werkgevers • Rijksoverheid • Gemeenten • Maatschappij in den brede 	
<ul style="list-style-type: none"> • Mogelijk hogere werkdruk bestaand personeel 		<ul style="list-style-type: none"> • Personeel onderwijsinstellingen
<ul style="list-style-type: none"> • Arbeidsvraag neemt op korte termijn toe door uitbreiding personele inzet (=hogere loonkosten) 	<ul style="list-style-type: none"> • Personeel onderwijsinstellingen 	<ul style="list-style-type: none"> • Werkgevers
<ul style="list-style-type: none"> • Intrinsieke waarde onderwijs neemt toe 	<ul style="list-style-type: none"> • Studenten 	

* O.b.v. Figuur 6 Eerste voortgangsrapportage (OCW, 2021)

** O.b.v. Tabel 4 Tweede Implementatiemonitor (De Zwart et al., 2022) (n=38)

3C. Corona-enveloppe: ondersteuning en begeleiding op het gebied van stages

Door lockdowns en andere coronamaatregelen en door financiële druk in bepaalde sectoren focusten bedrijven zich op hun kerntaken. Het aanbieden van stages en het opleiden van nieuwe/jonge medewerkers vallen dan vaak

weg. Dat levert problemen op met het afronden van verplichte stageonderdelen op het mbo en (in mindere mate) op het hbo, zeker in sectoren die hard geraakt zijn door de coronamaatregelen. Voorafgaand aan het NP Onderwijs waren daarom al middelen beschikbaar gesteld om stages zoveel mogelijk doorgang te laten vinden (Actieplan stages en leerbanen). Met het NP Onderwijs zijn deze middelen doorgezet en is er een speciaal onderdeel in de corona-enveloppe opgenomen voor ondersteuning en begeleiding op het gebied van stages.

Meer ondersteuning en begeleiding op het gebied van stages zijn positief voor de studenten, omdat ze daardoor vaker hun stage en daarmee hun opleiding kunnen afronden. Dit onderdeel leidt dus tot minder studievertraging waarvan de gevolgen in Tabel 2.6 zijn opgenomen. Daarnaast is uit onderzoek gebleken dat het wegvallen van stages voor onzekerheid zorgde omdat studenten minder praktijkervaring konden opdoen (Goedhart et al., 2022, p. 10). Meer ondersteuning en begeleiding kunnen deze zorgen verminderen.

Op basis van de interviews met onderwijsinstellingen blijkt dat de middelen voor ondersteuning en begeleiding op het gebied van stages besteed worden aan het uitbreiden van aanstellingen van het huidige personeel en het aantrekken van nieuw personeel. Dit beeld komt ook naar voren in de tweede Implementatiemonitor van Berenschot (De Zwart et al., 2022), waaruit blijkt dat vooral wordt ingezet op het inzetten van docenten voor matching en op meer begeleiding, training en coaching bij het zoeken van stages. Omdat de middelen worden ingezet voor extra personeel neemt de arbeidsvraag op korte termijn toe. Afhankelijk van de mate waarin een instelling nieuw personeel werft en/of contracten uitbreidt en de mate waarin het nieuwe begeleidingsactiviteiten onderneemt, zou de werkdruk van het bestaande personeel kunnen toenemen.

Een deel van de extra begeleiding komt vanuit de werkgeverskant, hoewel het zwaartepunt volgens de gesprekspartners bij de onderwijsinstellingen ligt. Voor de werkgever levert het dus een (klein) negatief effect op, omdat hun personeel wat tijd kwijt is aan begeleiding. Daar staat een positief effect tegenover voor de werkgever, omdat het door de extra hulp van de instelling makkelijker is om een stagiair (en dus potentieel nieuw personeel) te vinden en dat deze stagiair ook 'produceert'.

Een mogelijk voordeel voor zowel de onderwijsinstellingen als de werkgevers is dat deze investeringen kunnen leiden tot een verbeterd contact tussen opleidingen en het werkveld, wat voor beide partijen positief is. Opleidingen kunnen in de toekomst makkelijker studenten plaatsen voor een stage en werkgevers krijgen makkelijker contact met potentieel nieuw personeel en weten beter wat er speelt op de opleiding.

De totale impact hangt echter ook af van de reactie van de werkgevers. Als zij erg terughoudend zijn in het aannemen van stagiairs, zal het effect van extra inzet vanuit de onderwijsinstelling groter zijn dan wanneer werkgevers wel doorgaan met het aannemen van stagiairs en de negatieve impact in het nulalternatief meevalt. Tijdens de financiële crisis wilden veel werkgevers minder of geen stagiairs aannemen, maar de eerste cijfers lijken er nu op te wijzen dat het aantal stages in veel sectoren minder is gedaald dan van tevoren verwacht op grond van de economische groeicijfers.

Tabel 2.6 De middelen voor stages zorgen onder andere voor minder studievertraging

Maatregel: Corona-enveloppe: ondersteuning en begeleiding op het gebied van stages		
Geplande kosten: 8%* van totale corona-enveloppe (€ 592 mln.) = € 47,4 mln.		
Uitgaven t/m 1 juli 2022: 46%** gerealiseerd = € 21,8 mln.		
Wat gebeurt er met de middelen?	Pakt positief uit voor:	Leverd kosten op voor
<ul style="list-style-type: none"> • Meer middelen ter beschikking voor aanbieden van meer ondersteuning en flexibiliteit bij stages 	<ul style="list-style-type: none"> • Onderwijsinstellingen 	<ul style="list-style-type: none"> • Rijksoverheid
Effecten van de middelen	Pakt positief uit voor:	Pakt negatief uit voor
<ul style="list-style-type: none"> • Meer ondersteuning en flexibiliteit bij stages voor minder studievertraging <ul style="list-style-type: none"> • Meer afgeronde opleidingen betekent meer bekostiging • Meer werkplezier en minder begeleiding nodig • Meer en beter geschoold personeel, op korte termijn winst, op lange termijn ook hogere loonkosten • Meer belastinginkomsten, minder kosten sociale zekerheid • Minder kosten sociale zekerheid (bijstand) • Minder criminaliteit, betere gezondheid, meer spillovers van kennis, peereffecten en intergenerationele overdracht 	<ul style="list-style-type: none"> • Studenten <ul style="list-style-type: none"> • Onderwijsinstellingen • Personeel onderwijsinstellingen • Werkgevers • Rijksoverheid • Gemeenten • Maatschappij in den brede 	
<ul style="list-style-type: none"> • Productie door stagiairs, mogelijkheden tot werving stagiairs 	<ul style="list-style-type: none"> • Werkgevers 	
<ul style="list-style-type: none"> • Mogelijk tijdelijk hogere werkdruk bestaand personeel 		<ul style="list-style-type: none"> • Personeel onderwijsinstellingen en stagebedrijven
<ul style="list-style-type: none"> • Arbeidsvraag neemt op korte termijn toe door uitbreiding personele inzet (=hogere loonkosten) 	<ul style="list-style-type: none"> • Personeel onderwijsinstellingen 	<ul style="list-style-type: none"> • Werkgevers
<ul style="list-style-type: none"> • Minder zorgen om stage 	<ul style="list-style-type: none"> • Studenten 	
<ul style="list-style-type: none"> • Verbeterd contact met afnemend werkveld 	<ul style="list-style-type: none"> • Onderwijsinstellingen • Werkgevers • (Toekomstige) studenten 	

* O.b.v. Figuur 6 Eerste voortgangsrapportage (OCW, 2021)

** O.b.v. Tabel 4 Tweede Implementatiemonitor (De Zwart et al., 2022) (n=38)

3D. Corona-enveloppe: ondersteuning en begeleiding op het gebied van coschappen Geneeskunde en stages Tandheelkunde

Door corona werd de druk op de zorg verhoogd, waardoor er weinig capaciteit was voor het begeleiden van studenten tijdens hun coschappen. Tegelijkertijd is het juist nu extra van belang dat de instroom in de zorg niet afneemt. Daarom wordt in het NP Onderwijs extra aandacht besteed aan stages binnen de zorgopleidingen. Voor het mbo en het hbo zitten de extra middelen verwerkt in de algemene regelingen voor stages. In het wo zijn stages

geen regulier onderdeel, alleen bij de masteropleidingen Geneeskunde en Tandheelkunde. Die zijn daarom opgenomen in een apart thema.

Net als in het mbo en het hbo leveren extra begeleiding en ondersteuning voor de stages in het wo verschillende positieve effecten op voor de studenten (zie Tabel 2.7). Dat kan zorgen voor extra werkdruk bij het bestaande personeel van de onderwijsinstelling en van de zorginstelling. Volgens de tweede Implementatiemonitor (De Zwart et al., 2022) worden de middelen binnen dit thema vooral besteed aan extra coschappen en extra (keuze)onderwijs zoals stages bij zorgpartijen als zorgverzekeraars/zorginstellingen. Er is niet aangegeven of dat met nieuw personeel gerealiseerd wordt.

Een aanvullend positief effect van dit specifieke onderdeel is het effect voor de maatschappij als geheel. Door deze maatregel kunnen studenten hun opleiding afmaken en zijn er dus voldoende artsen en tandartsen beschikbaar. Dit is ook positief voor de zorginstellingen en het personeel van de zorginstelling. Het feit dat zij wat meer begeleiding moeten bieden, levert hun later meer aanbod van gekwalificeerd personeel op.

Tabel 2.7 Extra middelen voor coschappen en stages zorgen onder andere voor voldoende artsen en tandartsen

Maatregel: Corona-enveloppe: ondersteuning en begeleiding op het gebied van coschappen Geneeskunde en stages Tandheelkunde		
Geplande kosten: 2%* van totale corona-enveloppe (€ 592 mln.) = € 11,8 mln.		
Uitgaven t/m 1 juli 2022: 33%** gerealiseerd = € 3,9 mln.		
Wat gebeurt er met de middelen?	Pakt positief uit voor:	Levert kosten op voor
<ul style="list-style-type: none"> Meer middelen ter beschikking voor aanbieden van extra onderwijs, extra coschappen en digitale oplossingen 	<ul style="list-style-type: none"> Onderwijsinstellingen 	<ul style="list-style-type: none"> Rijksoverheid
Effecten van de middelen	Pakt positief uit voor:	Pakt negatief uit voor
<ul style="list-style-type: none"> Doordat er meer coschappen en stages plaats kunnen vinden is er minder studievertraging <ul style="list-style-type: none"> Meer afgeronde opleidingen betekent meer bekostiging Meer werkplezier en minder begeleiding nodig Meer en beter geschoold personeel, op korte termijn winst, op lange termijn ook hogere loonkosten Meer belastinginkomsten, minder kosten sociale zekerheid Minder kosten sociale zekerheid (bijstand) Minder criminaliteit, betere gezondheid, meer spillovers van kennis, peereffecten en intergenerationele overdracht 	<ul style="list-style-type: none"> Studenten <ul style="list-style-type: none"> Onderwijsinstellingen Personeel onderwijsinstellingen Werkgevers Rijksoverheid Gemeenten Maatschappij in den brede 	<ul style="list-style-type: none"> Personeel onderwijsinstellingen, zorginstellingen en tandartspraktijken
<ul style="list-style-type: none"> Mogelijk tijdelijk hogere werkdruk bestaand personeel 		
<ul style="list-style-type: none"> Voldoende artsen en tandartsen 	<ul style="list-style-type: none"> Zorginstellingen en tandartspraktijken Personeel zorginstellingen en tandartspraktijken 	

* O.b.v. Figuur 6 Eerste voortgangsrapportage (OCW, 2021)

** O.b.v. Tabel 4 Tweede Implementatiemonitor (De Zwart et al., 2022) (n=38)

3E. Corona-enveloppe: lerarenopleidingen

Al voor corona bestond er een lerarentekort in het po en het vo. Tijdens corona is de kans op uitval in de lerarenopleidingen toegenomen, door het ontbreken van fysiek onderwijs, beperkte stagemogelijkheden en toegenomen stress door de beperkingen.

Voor studentenwelzijn zijn al specifieke middelen uitgetrokken (zie 3B) en lerarenopleidingen zijn voor een groot deel hbo-opleidingen en voor het hbo worden al extra middelen ingezet voor stages (zie 3C), maar gezien het lerarentekort en omdat doorgang van de lerarenopleidingen ook van belang is voor het goed kunnen uitvoeren van de NP Onderwijs maatregelen in het po/vo, zijn de lerarenopleidingen opgenomen in een apart thema.

Uit de tweede Implementatiemonitor (De Zwart et al., 2022) blijkt dat voornamelijk wordt ingezet op het uitbreiden en aanstellen van (extra) personele capaciteit, in tegenstelling tot de bestedingen bij coschappen Geneeskunde en stages Tandheelkunde. Met dit extra personeel en de extra inzet van bestaand personeel kan extra begeleiding en extra onderwijs worden geboden en kunnen indien nodig alternatieve oplossingen voor het opdoen van praktijkervaring worden bedacht en uitgevoerd.

De continuïteit van het onderwijs is positief voor de studenten, zij kunnen hun opleiding eerder afronden. Dat leidt dan weer tot de effecten die voortvloeien uit minder studievertraging zoals benoemd in Tabel 2.8. Ook voor de scholen en hun personeel is het goed als de lerarenopleidingen doorgaan. Het is ook positief voor de maatschappij, omdat het van belang is dat er voldoende leraren zijn voor de continuïteit van het onderwijs als geheel. Op dit moment is sprake van een lerarentekort, dus het blijven opleiden van nieuwe leraren is van groot belang. Dat studenten van de lerarenopleidingen geen vertraging oplopen, heeft daarom een aanvullend positief effect voor de maatschappij.

Daarnaast kan de intensievere samenwerking tussen opleidingen en het funderend onderwijs leiden tot betere contacten, wat voor beide partijen positief is. Intensiever contact is ook waar met name de middelen van dit thema worden ingezet (De Zwart et al, 2022).

De maatregelen kunnen wel zorgen voor extra werkdruk bij het personeel, als er niet genoeg nieuw personeel wordt aangetrokken en/of het niet lukt om voldoende contracten uit te breiden. Volgens de tweede Implementatiemonitor is dat vanwege het lerarentekort niet altijd gemakkelijk (De Zwart et al., 2022, p. 25). Ook voor het funderend onderwijs kan de werkdruk toenemen, omdat zij meer tijd moeten besteden aan begeleiding van LIO'ers. Voor de lange termijn is het echter wel van belang om tijd vrij te maken om nieuw personeel op te leiden.

Tabel 2.8 Extra middelen voor lerarenopleidingen zorgen onder andere voor voldoende leraren

Maatregel: Corona-enveloppe: lerarenopleidingen		
Geplande kosten: 13%* van totale corona-enveloppe (€ 592 mln.) = € 77,0 mln.		
Uitgaven t/m 1 juli 2022: 35%** gerealiseerd = € 26,9 mln.		
Wat gebeurt er met de middelen?	Pakt positief uit voor:	Leverd kosten op voor
<ul style="list-style-type: none"> • Meer middelen ter beschikking voor aanbieden van extra begeleiding, extra onderwijs, (digitale) oplossingen voor praktijkervaring 	<ul style="list-style-type: none"> • Onderwijsinstellingen 	<ul style="list-style-type: none"> • Rijksoverheid
Effecten van de middelen	Pakt positief uit voor:	Pakt negatief uit voor
<ul style="list-style-type: none"> • Doordat er meer stages plaats kunnen vinden is er minder studievertraging <ul style="list-style-type: none"> • Meer afgeronde opleidingen betekent meer bekostiging • Meer werkplezier en minder begeleiding nodig • Meer en beter geschoold personeel, op korte termijn winst, op lange termijn ook hogere loonkosten • Meer belastinginkomsten, minder kosten sociale zekerheid • Minder kosten sociale zekerheid (bijstand) • Minder criminaliteit, betere gezondheid, meer spillovers van kennis, peereffecten en intergenerationele overdracht 	<ul style="list-style-type: none"> • Studenten <ul style="list-style-type: none"> • Onderwijsinstellingen • Personeel onderwijsinstellingen • Werkgevers • Rijksoverheid • Gemeenten • Maatschappij in den brede 	
<ul style="list-style-type: none"> • Mogelijk tijdelijk hogere werkdruk bestaand personeel 		<ul style="list-style-type: none"> • Personeel onderwijsinstellingen en funderend onderwijs
<ul style="list-style-type: none"> • Arbeidsvraag neemt op korte termijn toe door uitbreiding personele inzet (=hogere loonkosten) 	<ul style="list-style-type: none"> • Personeel onderwijsinstellingen 	<ul style="list-style-type: none"> • Werkgevers
<ul style="list-style-type: none"> • Voldoende leraren 	<ul style="list-style-type: none"> • Werkgevers (funderend onderwijs) • Personeel funderend onderwijs • Maatschappij in den brede 	
<ul style="list-style-type: none"> • Verbeterde samenwerking lerarenopleidingen en funderend onderwijs 	<ul style="list-style-type: none"> • Onderwijsinstellingen • Werkgevers (funderend onderwijs) • (Toekomstige) studenten 	

* O.b.v. Figuur 6 Eerste voortgangsrapportage (OCW, 2021)

** O.b.v. Tabel 4 Tweede Implementatiemonitor (De Zwart et al., 2022) (n=38)

3F. Corona-enveloppe: aanpak jeugdwerkloosheid

De coronamaatregelen zorgden voor sluiting van bedrijven en hele sectoren. Gevolg is dat de start op de arbeidsmarkt voor jongeren bemoeilijkt wordt. Door de economische hoogconjunctuur viel dat uiteindelijk wel mee.⁶ Voor het hbo en het wo is de arbeidsmarkt over het algemeen snel hersteld, maar voor het mbo zijn sommige

⁶ Er wordt zelfs gesproken van 'groenpluk', waarbij jongeren nog voordat ze hun diploma hebben behaald worden geworven door bedrijven (De Zwart et al., 2022).

sectoren hard geraakt door coronamaatregelen, vooral voor niveaus mbo-2 en -3 (Ter Weel et al., 2022). Dat is niet wenselijk voor die jongeren, maar het is ook heel duur voor de samenleving. Het is moeilijk om de problemen die ontstaan door jeugdwerkloosheid later weer te herstellen, je wilt het liefst dat jongeren direct de arbeidsmarkt op kunnen na hun studie. Daarom wordt hier speciale aandacht aan besteed in het NP Onderwijs.

De middelen voor de aanpak jeugdwerkloosheid worden ingezet voor bijvoorbeeld extra begeleiding van laatstejaars studenten, extra loopbaanoriëntatie, begeleidingslessen, voorlichting, sollicitatietrainingen en jobcoaching. Het doel is om studenten een goed passende baan te laten vinden en jeugdwerkloosheid te voorkomen (zie Tabel 2.9). Dit is positief voor de student zelf, maar ook voor werkgevers, die daardoor sneller een werknemer krijgen die goed aansluit bij de functie.

Minder werkloosheid is tevens positief voor de Rijksoverheid en gemeenten. Minder werkloosheid zorgt namelijk voor hogere belastinginkomsten en lagere uitgaven aan sociale zekerheid. Ook voor de maatschappij als geheel is een lagere werkloosheid positief, door de hogere productiviteit, maar ook door bijvoorbeeld minder criminaliteit en een betere gezondheid. Te veel werkloosheid is sowieso onwenselijk, maar jeugdwerkloosheid levert in het bijzonder negatieve effecten op voor de samenleving, omdat de gevolgen daarvan vaak langer doorwerken.

De beschikbaarheid van vrije tijd heeft ook invloed op de welvaart. Bij een MKBA wordt hier dan ook rekening mee gehouden bij de relevante effecten (Romijn & Renes, 2013, p. 66-67). Voor de leesbaarheid is dat tot nu toe achterwege gelaten (zie voetnoot 5), maar strikt genomen moet ook daar een post voor opgenomen worden. Er wordt vrije tijd opgegeven om aan de slag te gaan. Een daling van de werkloosheid heeft daarom een negatief effect op de hoeveelheid beschikbare vrije tijd. Per saldo is er echter een voordeel, omdat de waarde van de extra geleverde productie groter is dan de waarde van vrije tijd (Koopmans et al., 2016).

Daarnaast kan deze maatregel wederom de werkdruk bij het bestaande personeel verhogen afhankelijk van de mate waarin nieuw personeel wordt aangetrokken en aanstellingen worden uitgebreid. Over het algemeen is personeel voor bijvoorbeeld mentoren en studieloopbaanbegeleiders goed te vinden (De Zwart et al., 2022). Dat de middelen worden ingezet voor extra personeel, betekent ook dat de arbeidsvraag op korte termijn toeneemt.

Tabel 2.9 Door de aanpak jeugdwerkloosheid vinden afgestudeerden sneller een baan met verschillende aanvullende effecten tot gevolg

Maatregel: Corona-enveloppe: aanpak jeugdwerkloosheid		
Geplande kosten: 2%* van totale corona-enveloppe (€ 592 mln.) = € 11,8 mln.		
Uitgaven t/m 1 juli 2022: 32%** gerealiseerd = € 3,8 mln.		
Wat gebeurt er met de middelen?	Pakt <u>positief</u> uit voor:	Levert kosten op voor
<ul style="list-style-type: none"> • Meer middelen ter beschikking voor aanbieden van meer ondersteuning en coaching 	<ul style="list-style-type: none"> • Onderwijsinstellingen (mbo) 	<ul style="list-style-type: none"> • Rijksoverheid
Effecten van de middelen	Pakt <u>positief</u> uit voor:	Pakt <u>negatief</u> uit voor
<ul style="list-style-type: none"> • Mbo-afgestudeerden vinden sneller een passende baan (minder werkloosheid) <ul style="list-style-type: none"> • Sneller een werknemer die goed aansluit bij functie • Minder werkloosheid zorgt voor hogere belastinginkomsten en lagere uitgaven aan sociale zekerheid • Minder werkloosheid zorgt voor minder criminaliteit, betere gezondheid en meer productie 	<ul style="list-style-type: none"> • Studenten/afgestudeerden (mbo) <ul style="list-style-type: none"> • Werkgevers • Rijksoverheid en gemeenten (voor bijstand) • Maatschappij in den brede 	
<ul style="list-style-type: none"> • Mogelijk tijdelijk hogere werkdruk bestaand personeel 		<ul style="list-style-type: none"> • Personeel onderwijsinstellingen (mbo)
<ul style="list-style-type: none"> • Arbeidsvraag neemt op korte termijn toe door uitbreiding personele inzet (=hogere loonkosten) 	<ul style="list-style-type: none"> • Personeel onderwijsinstellingen 	<ul style="list-style-type: none"> • Werkgevers
<ul style="list-style-type: none"> • Sneller aan het werk betekent ook een verlies van vrije tijd 		<ul style="list-style-type: none"> • Studenten/afgestudeerden (mbo)

* O.b.v. Figuur 6 Eerste voortgangsrapportage (OCW, 2021)

** O.b.v. Tabel 4 Tweede Implementatiemonitor (De Zwart et al., 2022) (n=38)

4A. Voortzetting subsidieregelingen: inhaalprogramma's mbo

Om studievertraging opgelopen door de coronamaatregelen in te halen was voor het mbo voorafgaand aan het NP Onderwijs al 65 miljoen euro beschikbaar gesteld. Met het NP Onderwijs is dit verlengd met nog eens 35 miljoen euro. De activiteiten die hiermee worden bekostigd zijn bijvoorbeeld extra onderwijsuren, lesactiviteiten in de vakanties (zomer- en herfstscholen) en weekenden of aanvullende hulp bij het vinden van een stageplek.

De extra begeleiding en aandacht zijn positief voor de student, ze verbeteren de ervaren onderwijskwaliteit. Dat leidt dan weer tot minder studievertraging/betere kwalificaties, zie Tabel 2.10. Een aanvullend positief effect kan optreden bij de onderwijsinstellingen, als zij de opgebouwde kennis en opgezette voorzieningen van de inhaalprogramma's ook in de toekomst kunnen blijven gebruiken. In het gesprek met het werkveld werd namelijk genoemd dat ze de opgebouwde infrastructuur blijvend in kunnen zetten.

De activiteiten van deze maatregel kunnen wel leiden tot een hogere werkdruk bij het personeel, afhankelijk van de mate waarin nieuw personeel wordt aangetrokken en aanstellingen worden uitgebreid. Over het algemeen is personeel voor bijvoorbeeld mentoren, studieloopbaanbegeleiders en onderwijsassistenten goed te vinden, maar

docenten in tekortsectoren is bijvoorbeeld lastiger (De Zwart et al., 2022). Omdat de middelen ook worden ingezet voor extra personeel neemt de arbeidsvraag op korte termijn toe.

Tabel 2.10 Met inhaalprogramma's kunnen mbo-instellingen zorgen voor minder studievertraging

Maatregel: Voortzetting subsidieregelingen: inhaalprogramma's mbo		
Geplande kosten: € 100 mln. (€ 65 mln. voorafgaand aan NP Onderwijs, verlengd met € 35 mln. door NP Onderwijs)		
Uitgaven t/m 2022: € 96,9 mln.*		
Wat gebeurt er met de middelen?	Pakt positief uit voor:	Levert kosten op voor
<ul style="list-style-type: none"> Meer middelen ter beschikking voor aanbieden van extra onderwijsuren, lesactiviteiten in de vakanties en weekenden of aanvullende hulp bij vinden van stageplek 	<ul style="list-style-type: none"> Onderwijsinstellingen (mbo) 	<ul style="list-style-type: none"> Rijksoverheid
Effecten van de middelen	Pakt positief uit voor:	Pakt negatief uit voor
<ul style="list-style-type: none"> Door extra activiteiten minder studieuitval en studievertraging <ul style="list-style-type: none"> Meer afgeronde opleidingen betekent meer bekostiging Meer werkplezier en minder begeleiding nodig Meer en beter geschoold personeel, op korte termijn winst, op lange termijn ook hogere loonkosten Meer belastinginkomsten, minder kosten sociale zekerheid Minder kosten sociale zekerheid (bijstand) Minder criminaliteit, betere gezondheid, meer spillovers van kennis, peereffecten en intergenerationele overdracht 	<ul style="list-style-type: none"> Studenten (mbo) <ul style="list-style-type: none"> Onderwijsinstellingen Personeel onderwijsinstellingen Werkgevers Rijksoverheid Gemeenten Maatschappij in den brede 	
<ul style="list-style-type: none"> Mogelijk tijdelijk hogere werkdruk bestaand personeel 		<ul style="list-style-type: none"> Personeel onderwijsinstellingen (mbo)
<ul style="list-style-type: none"> Arbeidsvraag neemt op korte termijn toe door uitbreiding personele inzet (=hogere loonkosten) 	<ul style="list-style-type: none"> Personeel onderwijsinstellingen 	<ul style="list-style-type: none"> Werkgevers
<ul style="list-style-type: none"> Blijvende infrastructuur inhaalprogramma's 	<ul style="list-style-type: none"> Onderwijsinstellingen (mbo) (Toekomstige) studenten 	

* <https://www.dus-i.nl/subsidies/inhaal--en-ondersteuningsprogrammas-onderwijs>

4B. Voortzetting subsidieregelingen: Extra hulp voor de klas

Om te voorkomen dat werkdruk en personeelstekorten de beperkende factor werden bij het inlopen van de vertraging, is de regeling 'Extra hulp voor de klas' in het leven geroepen. In eerste instantie werd uitgegaan van functies voor maximaal 125 procent van het wettelijk minimumloon. Die voorwaarde bleek in de praktijk echter lastig. In het NP Onderwijs is de regeling voortgezet, maar het maximumloon is daarbij losgelaten. Voorafgaand aan het NP Onderwijs was 52 miljoen euro beschikbaar gesteld voor het mbo. Met het NP Onderwijs is nog eens 52 miljoen voor het mbo, 18 miljoen voor het hbo en 12 miljoen voor het wo beschikbaar gesteld.

De subsidie kan worden ingezet voor het aangaan van nieuwe contracten of voor uitbreiding van bestaande contracten. Uit de gesprekken met het werkveld kwam het uitbreiden van bestaande contracten nadrukkelijk naar voren als manier om extra hulp voor de klas te bieden. Uit de eerste voortgangsrapportage kwam naar voren dat het in het mbo de intentie is om gemiddeld de helft van het aangevraagde subsidiebedrag in te zetten voor (extra) leraren, onderwijsassistenten en instructeurs en de andere helft voor het inhuren van ondersteuning en begeleiding ter ontzorging van leraren en ander personeel (OCW, 2021, p. 60). In de evaluatie van deze subsidie is genoemd dat het soms moeilijk bleek de juiste mensen te vinden om de gehoopte formatie te kunnen vormen (Duyssak et al., 2022). Met name in technische sectoren in het mbo gaf men aan dat dit lastig was, zo blijkt uit de tweede Implementatiemonitor (De Zwart et al., 2022). Omdat de middelen ook worden ingezet voor extra personeel neemt de arbeidsvraag op korte termijn toe.

De beschikbaarheid van meer personeel is positief voor de studenten, omdat dit de onderwijskwaliteit verhoogt (zie Tabel 2.11). Daarnaast zorgt de inzet van meer student-assistenten voor extra werkervaring voor de student, wat ook een positief effect oplevert.

Tabel 2.11 Door de inzet van extra personeel verbetert de onderwijskwaliteit, met minder studievertraging en uitval tot gevolg

Maatregel: Voortzetting subsidieregelingen: Extra hulp voor de klas		
Geplande kosten: € 134 mln. (€ 52 mln. voorafgaand aan NP Onderwijs, verlengd met € 82 mln. door NP Onderwijs)		
Uitgaven t/m 2022: € 125,8 mln.*		
Wat gebeurt er met de middelen?	Pakt positief uit voor:	Levert kosten op voor
<ul style="list-style-type: none"> • Meer middelen ter beschikking voor aanstellen extra personele inzet 	<ul style="list-style-type: none"> • Onderwijsinstellingen 	<ul style="list-style-type: none"> • Rijksoverheid
Effecten van de middelen	Pakt positief uit voor:	Pakt negatief uit voor
<ul style="list-style-type: none"> • Minder uitval en studievertraging door verbeterde onderwijskwaliteit door inzet extra personele inzet <ul style="list-style-type: none"> • Meer afgeronde opleidingen betekent meer bekostiging • Meer werkplezier en minder begeleiding nodig • Meer en beter geschoold personeel, op korte termijn winst, op lange termijn ook hogere loonkosten • Meer belastinginkomsten, minder kosten sociale zekerheid • Minder kosten sociale zekerheid (bijstand) • Minder criminaliteit, betere gezondheid, meer spillovers van kennis, peereffecten en intergenerationele overdracht 	<ul style="list-style-type: none"> • Studenten • Onderwijsinstellingen • Personeel onderwijsinstellingen • Werkgevers • Rijksoverheid • Gemeenten • Maatschappij in den brede 	
<ul style="list-style-type: none"> • Lagere werkdruk bestaand personeel 	<ul style="list-style-type: none"> • Personeel onderwijsinstellingen 	
<ul style="list-style-type: none"> • Arbeidsvraag neemt op korte termijn toe door uitbreiding personele inzet (=hogere loonkosten) 	<ul style="list-style-type: none"> • Personeel onderwijsinstellingen 	<ul style="list-style-type: none"> • Werkgevers
<ul style="list-style-type: none"> • Werkervaring student-assistenten 	<ul style="list-style-type: none"> • Studenten 	

* Regioplan & ECBO, 2022

4C. Voortzetting subsidieregelingen: nazorg mbo

Het doel van de subsidie nazorg mbo is om laatstejaars studenten of gediplomeerde schoolverlaters met een grote kans op jeugdwerkloosheid extra te begeleiden bij de overstap naar een vervolgopleiding, het vinden van werk of om ze door te sturen naar instanties die hen kunnen begeleiden naar werk.⁷ Dat kan gebeuren via het voeren van exitgesprekken, ondersteuning bij het vinden van werk, contact leggen met de gemeente etc. Voorafgaand aan het NP Onderwijs was 24,5 miljoen euro beschikbaar gesteld voor deze regeling. Met het NP Onderwijs is nog eens 10,5 miljoen beschikbaar gesteld.

De effecten van de begeleiding naar een baan opgenomen in 0 zijn vergelijkbaar met de effecten van de maatregelen tegen jeugdwerkloosheid (zie Tabel 2.9). Uit de gesprekken kwam naar voren dat studenten ook begeleid kunnen worden naar een vervolgopleiding, wat leidt tot betere kwalificaties. De effecten die hieruit voortkomen staan ook in 0.

⁷ <https://www.dus-i.nl/subsidies/nazorg-mbo-2022-2023>

Tabel 2.12 De middelen voor nazorg mbo kunnen zorgen voor minder werkloosheid, maar ook voor betere doorstroom in het onderwijs

Maatregel: Voortzetting subsidieregelingen: nazorg mbo		
Geplande kosten: € 24,5 mln.		
Uitgaven t/m 2022: € 23,6 mln.*		
Wat gebeurt er met de middelen?	Pakt positief uit voor:	Levert kosten op voor
<ul style="list-style-type: none"> • Meer middelen ter beschikking voor nazorg bij overstap vervolgopleiding, vinden van werk en doorsturen naar instanties die kunnen begeleiden bij het vinden van werk 	<ul style="list-style-type: none"> • Onderwijsinstellingen (mbo) 	<ul style="list-style-type: none"> • Rijksoverheid
Effecten van de middelen	Pakt positief uit voor:	Pakt negatief uit voor
<ul style="list-style-type: none"> • Betere aansluiting arbeidsmarkt (minder werkloosheid) en dus meer inkomen <ul style="list-style-type: none"> • Sneller een werknemer die goed aansluit bij functie • Minder werkloosheid zorgt voor hogere belastinginkomsten en lagere uitgaven aan sociale zekerheid • Minder werkloosheid zorgt voor minder criminaliteit, betere gezondheid en meer productie 	<ul style="list-style-type: none"> • Studenten/afgestudeerden (mbo) <ul style="list-style-type: none"> • Werkgevers • Rijksoverheid en gemeenten • Maatschappij in den brede 	
<ul style="list-style-type: none"> • Betere doorstroom in het onderwijs/betere kwalificaties <ul style="list-style-type: none"> • Beter gekwalificeerd personeel beschikbaar, op korte termijn winst, op lange termijn ook hogere loonkosten • Meer belastinginkomsten, minder kosten sociale zekerheid • Minder kosten sociale zekerheid (bijstand) • Minder criminaliteit, betere gezondheid, meer spillovers van kennis, peereffecten en intergenerationele overdracht 	<ul style="list-style-type: none"> • Studenten/afgestudeerden (mbo) <ul style="list-style-type: none"> • Werkgevers • Rijksoverheid • Gemeenten • Maatschappij in den brede 	
<ul style="list-style-type: none"> • Mogelijk tijdelijk hogere werkdruk bestaand personeel 		<ul style="list-style-type: none"> • Personeel onderwijsinstellingen (mbo)
<ul style="list-style-type: none"> • Arbeidsvraag neemt op korte termijn toe door uitbreiding personele inzet (=hogere loonkosten) 	<ul style="list-style-type: none"> • Personeel onderwijsinstellingen 	<ul style="list-style-type: none"> • Werkgevers
<ul style="list-style-type: none"> • Sneller aan het werk betekent ook een verlies van vrije tijd 		<ul style="list-style-type: none"> • Studenten/afgestudeerden (mbo)

* Infographic Extra begeleiding en nazorg mbo (DUS-i, 2022)

4D. Voortzetting subsidieregelingen: subsidie Praktijkleren

De subsidie Praktijkleren is een tegemoetkoming voor de kosten die een bedrijf maakt in het begeleiden van een student met een praktijk- of leerwerkplaats. Zeker in sectoren die het financieel moeilijk hebben, kan deze tegemoetkoming een doorslaggevende factor zijn in de keuze voor het aanbieden van een leerwerkplek. Om bedrijven te stimuleren om leerwerkplekken aan te bieden is het budget voor de subsidie Praktijkleren opgehoogd.

Voorafgaand aan het NP Onderwijs was 30 miljoen euro beschikbaar gesteld voor het behoud van leerwerkplekken. Met het NP Onderwijs is 150 miljoen euro extra beschikbaar gesteld voor de subsidie Praktijkleren.

Voor studenten levert de maatregel meer leerwerkplekken op, wat leidt tot minder studievertraging/betere kwalificaties en de bijbehorende gevolgen (zie Tabel 2.13). Werkgevers ontvangen meer subsidie voor het aanbieden van een leerplaats. Dat betekent voor de werkgevers die al een leerplaats aanboden lagere kosten. Voor werkgevers die een nieuwe leerplaats aanbieden door de verhoogde subsidie betekent het per saldo een positieve baat (begeleidings- en loonkosten afgewogen tegen extra productie, subsidie en andere baten), zoals Heyma et al. (2019, p. 34) hebben aangetoond. Per saldo betekent de verhoging van de subsidie Praktijkleren voor werkgevers dus een verbetering van de verhouding kosten/baten van het aanbieden van een leerplaats.

Tabel 2.13 Werkgevers gaan erop vooruit door de uitbreiding subsidie Praktijkleren

Maatregel: Voortzetting subsidieregelingen: subsidie Praktijkleren		
Geplande kosten: € 180 mln. (€ 30 mln. voorafgaand aan NP Onderwijs, verlengd met € 150 mln. door NP Onderwijs)		
Uitgaven t/m 2022: € 180 mln.?		
Wat gebeurt er met de middelen?	Pakt <u>positief</u> uit voor:	Levert kosten op voor
<ul style="list-style-type: none"> • Meer subsidie beschikbaar voor aanbieden leerwerkplek 	<ul style="list-style-type: none"> • Werkgevers (leerbedrijven) 	<ul style="list-style-type: none"> • Rijksoverheid
Effecten van de middelen	Pakt <u>positief</u> uit voor:	Pakt <u>negatief</u> uit voor
<ul style="list-style-type: none"> • Minder studievertraging en uitval door meer leerwerkplekken beschikbaar <ul style="list-style-type: none"> • Meer afgeronde opleidingen betekent meer bekostiging • Meer werkplezier en minder begeleiding nodig • Meer en beter geschoold personeel, op korte termijn winst, op lange termijn ook hogere loonkosten • Meer belastinginkomsten, minder kosten sociale zekerheid • Minder kosten sociale zekerheid (bijstand) • Minder criminaliteit, betere gezondheid, meer spillovers van kennis, peereffecten en intergenerationale overdracht 	<ul style="list-style-type: none"> • Studenten <ul style="list-style-type: none"> • Onderwijsinstellingen • Personeel onderwijsinstellingen • Werkgevers • Rijksoverheid • Gemeenten • Maatschappij in den brede 	
<ul style="list-style-type: none"> • Per saldo verbetering van kosten/baten aanbieden leerplaats 	<ul style="list-style-type: none"> • Werkgevers (leerbedrijven) 	

4E. Voortzetting subsidieregelingen: aanpak jeugdwerkloosheid (gemeenten)

Voor de aanpak van jeugdwerkloosheid zijn ook middelen beschikbaar gesteld specifiek voor de gemeenten. Het voorkomen en verhelpen van jeugdwerkloosheid behoort namelijk tot het takenpakket van gemeenten (via de Participatiewet en Jeugdhulp). De middelen zijn bestemd voor de begeleiding van mbo-schoolverlaters en voortijdig schoolverlaters en voor de algehele coördinatie van de regionale aanpak jeugdwerkloosheid. Daarnaast is een deel van de middelen bestemd voor de intensivering van de regionale meld- en coördinatiefunctie (RMC-functie) van gemeenten (OCW, 2021, p. 59). Deze activiteiten vragen om extra personele inzet. De werkdruk voor

het bestaand personeel kan daarom ook hier hoger worden, maar het kan ook met nieuw personeel opgelost worden. Omdat de middelen ook worden ingezet voor extra personeel neemt de arbeidsvraag op korte termijn toe.

Positieve effecten van deze maatregel zijn vergelijkbaar met onderdeel 3F: minder jeugdwerkloosheid is positief voor de Rijksoverheid, gemeenten, werkgevers, studenten en voor de maatschappij in den brede. Al deze effecten zijn opgenomen in Tabel 2.14.

Tabel 2.14 Gemeenten ontvangen middelen voor ondersteuning en coördinatie omtrent jeugdwerkloosheid

Maatregel: Voortzetting subsidieregelingen: aanpak jeugdwerkloosheid (gemeenten)		
Geplande kosten: € 39 mln.		
Uitgaven in 2022: € 39 mln.*		
Wat gebeurt er met de middelen?	Pakt positief uit voor:	Levert kosten op voor
<ul style="list-style-type: none"> • Meer middelen beschikbaar voor begeleiding en coördinatie 	<ul style="list-style-type: none"> • Gemeenten 	<ul style="list-style-type: none"> • Rijksoverheid
Effecten van de middelen	Pakt positief uit voor:	Pakt negatief uit voor
<ul style="list-style-type: none"> • Mbo-afgestudeerden vinden sneller een passende baan (minder werkloosheid) en dus meer inkomen <ul style="list-style-type: none"> • Sneller een werknemer die goed aansluit bij functie • Minder werkloosheid zorgt voor hogere belastinginkomsten en lagere uitgaven aan sociale zekerheid • Minder werkloosheid zorgt voor minder criminaliteit, betere gezondheid en meer productie 	<ul style="list-style-type: none"> • Studenten/afgestudeerden (mbo) <ul style="list-style-type: none"> • Werkgevers • Rijksoverheid en gemeenten (voor bijstand) • Maatschappij in den brede 	
<ul style="list-style-type: none"> • Mogelijk tijdelijk hogere werkdruk bestaand personeel 		<ul style="list-style-type: none"> • Personeel gemeenten
<ul style="list-style-type: none"> • Sneller aan het werk betekent ook een verlies van vrije tijd 		<ul style="list-style-type: none"> • Studenten/afgestudeerden (mbo)

* <https://www.nponderwijs.nl/gemeenten/aanpak-jeugdwerkloosheid>

5. Middelen voor vertraging wetenschappers

Tot slot zijn er middelen beschikbaar gesteld om de vertraging van wetenschappelijk onderzoek te compenseren. Door corona hebben veel onderzoeken vertraging opgelopen, doordat het lab bijvoorbeeld niet toegankelijk was, doordat bepaalde (onderzoeks)activiteiten niet door konden gaan of doordat onderzoekers meer tijd kwijt waren aan onderwijs vanwege de coronamaatregelen. Zonder extra middelen zou een deel van de onderzoekers hun onderzoek moeten staken of in hun eigen tijd moeten afmaken.

Onderwijsinstellingen gebruiken de middelen voor contractverlengingen en voor aanvullende kosten voor het onderzoek, zoals materialen. Voor het personeel van de onderwijsinstelling (de onderzoekers) betekent dit dat zij hun onderzoek kunnen afmaken en daarvoor doorbetaald worden (zie Tabel 2.15). Het afronden van hun onderzoek is ook positief voor de onderwijsinstelling, want voor een afgerond promotieonderzoek krijgt de onderwijsinstelling

bekostiging van de Rijksoverheid.⁸ Ook voor de maatschappij is het positief, aangezien wetenschappelijk onderzoek toegevoegde waarde heeft voor de maatschappij als geheel. De baten van deze middelen komen waarschijnlijk ook deels bij het bedrijfsleven terecht, omdat met de middelen bijvoorbeeld ook extra materialen worden aangeschaft. Bovendien kan er gebruik worden gemaakt van de gegenereerde kennis in bedrijfsprocessen.

De kosten van de maatregel vloeien door naar de wetenschappers en een klein deel naar het bedrijfsleven. De per saldo baten van deze maatregel komen voort uit het nut van afgerond onderzoek voor de wetenschappers, universiteiten en de samenleving.

Tabel 2.15 Meer afgerond wetenschappelijk onderzoek heeft ook brede maatschappelijke waarde

Maatregel: Middelen voor vertraging wetenschappers		
Geplande kosten: € 162 mln.		
Uitgaven t/m 1 juli 2022: € 63,4 mln. (€ 34,4 mln. in 2021, € 29,0 mln. in 2022 t/m 1 juli)*		
Wat gebeurt er met de middelen?	Pakt positief uit voor:	Leverd kosten op voor
<ul style="list-style-type: none"> Meer middelen beschikbaar voor contractverlengingen en overige kosten noodzakelijk voor onderzoek 	<ul style="list-style-type: none"> Onderwijsinstellingen (ho) 	<ul style="list-style-type: none"> Rijksoverheid
Effecten van de middelen	Pakt positief uit voor:	Pakt negatief uit voor
<ul style="list-style-type: none"> Meer, vollediger en snellere afronding van wetenschappelijk onderzoek door contractverlengingen <ul style="list-style-type: none"> Meer afgerond onderzoek = meer bekostiging Brede, maatschappelijke toegevoegde waarde afgerond onderzoek 	<ul style="list-style-type: none"> Onderzoekers onderwijsinstellingen (ho) <ul style="list-style-type: none"> Onderwijsinstellingen (ho) Maatschappij in den brede 	
<ul style="list-style-type: none"> Aanvullende kosten onderzoek 	<ul style="list-style-type: none"> Bedrijfsleven 	<ul style="list-style-type: none"> Onderwijsinstellingen (ho)

* O.b.v. Tweede Implementatiemonitor (De Zwart et al., 2022)

6. Algemene effecten

Buiten de hierboven beschreven effecten per maatregel, is er nog een aantal algemene effecten die de resultaten van het NP Onderwijs mogelijk beïnvloeden. Deze algemene effecten zijn niet verbonden aan een specifieke maatregel, maar kunnen bij alle bovenstaande onderdelen een rol spelen. Het is daarom belangrijk om deze effecten te noemen en in het achterhoofd te houden bij het lezen van dit hoofdstuk.

Een algemeen positief effect is dat met de middelen nieuwe interventies onderzocht en getest kunnen worden, die ook op de lange termijn nuttig kunnen zijn voor de verbetering van het onderwijs. Verschillende van de hierboven beschreven maatregelen hebben een positief effect op de onderwijskwaliteit op de korte termijn, maar de investeringen kunnen dus ook op de lange termijn doorwerken in de onderwijskwaliteit.

Een ander positief effect is dat de positie van de medezeggenschap versterkt is. Aan het begin van het NP Onderwijs heeft de minister van OCW met de brancheorganisaties bestuursakkoorden gesloten voor zowel onderwijs als onderzoek. Hierin zijn onder andere richtlijnen opgenomen voor het opstellen van de plannen, de besteding van

⁸ Uitvoeringsbesluit WHW 2008.

middelen en het betrekken van de medezeggenschap. Daarin is bijvoorbeeld opgenomen dat de medezeggenschap instemt met de voorgenomen bestedingen en dat het bestuur afstemt met de medezeggenschap bij een latere substantiële wijziging.⁹ In de Implementatiemonitor wordt ook aandacht besteed aan de rol van de medezeggenschap. Hieruit blijkt dat de medezeggenschap bij vrijwel alle instellingen heeft ingestemd met het plan en vaak ook al betrokken is geweest bij de planvorming (De Zwart et al., 2022, par. 3.6; OCW, 2022, par. 2.5).¹⁰

Tot slot is een algemeen negatief effect van alle middelen van het NP Onderwijs dat een deel van het personeel van de onderwijsinstellingen een verhoogde administratielast ervaart. De administratieve last is met opzet laag gehouden om instellingen zo min mogelijk te belasten, ook al zijn bestedingen daardoor minder goed te controleren. Desalniettemin wordt de administratieve last door instellingen genoemd als (negatief) gevolg van het NP Onderwijs. Dit effect is niet meegenomen in de afzonderlijke onderdelen, maar is een algemeen negatief effect. Tegelijkertijd levert dit wel een positief effect op voor de maatschappij, namelijk transparantie over de besteding van het belastinggeld.

⁹ Bestuursakkoord Nationaal Programma Onderwijs mbo en ho, artikel 3.

¹⁰ In de Implementatiemonitor is genoemd dat vrijwel alle medezeggenschapsraden hebben ingestemd met het bestedingsplan, in de voortgangsrapportage van OCW is genoemd dat alle medezeggenschapsraden hebben ingestemd.

3 Het NP Onderwijs opgedeeld in bouwstenen

Door de maatregelen van het NP Onderwijs in te delen in verschillende bouwstenen wordt inzichtelijk welke effecten gepaard gaan met deze bouwstenen. Er zijn vier bouwstenen gedefinieerd die samenhangen met het doel en de kosten van de maatregelen en of de maatregelen al voorafgaand aan het NP Onderwijs waren ingezet.

Het NP Onderwijs bestaat uit een veelheid aan maatregelen die verschillende doelen nastreven. In dit hoofdstuk delen we het NP Onderwijs op in losse bouwstenen om te bekijken welke effecten met deze bouwstenen gepaard gaan. Deze exercitie kan worden gezien als een menukaart, waarbij we inzicht bieden in de additionele effecten per bouwsteen. We definiëren vier verschillende bouwstenen.

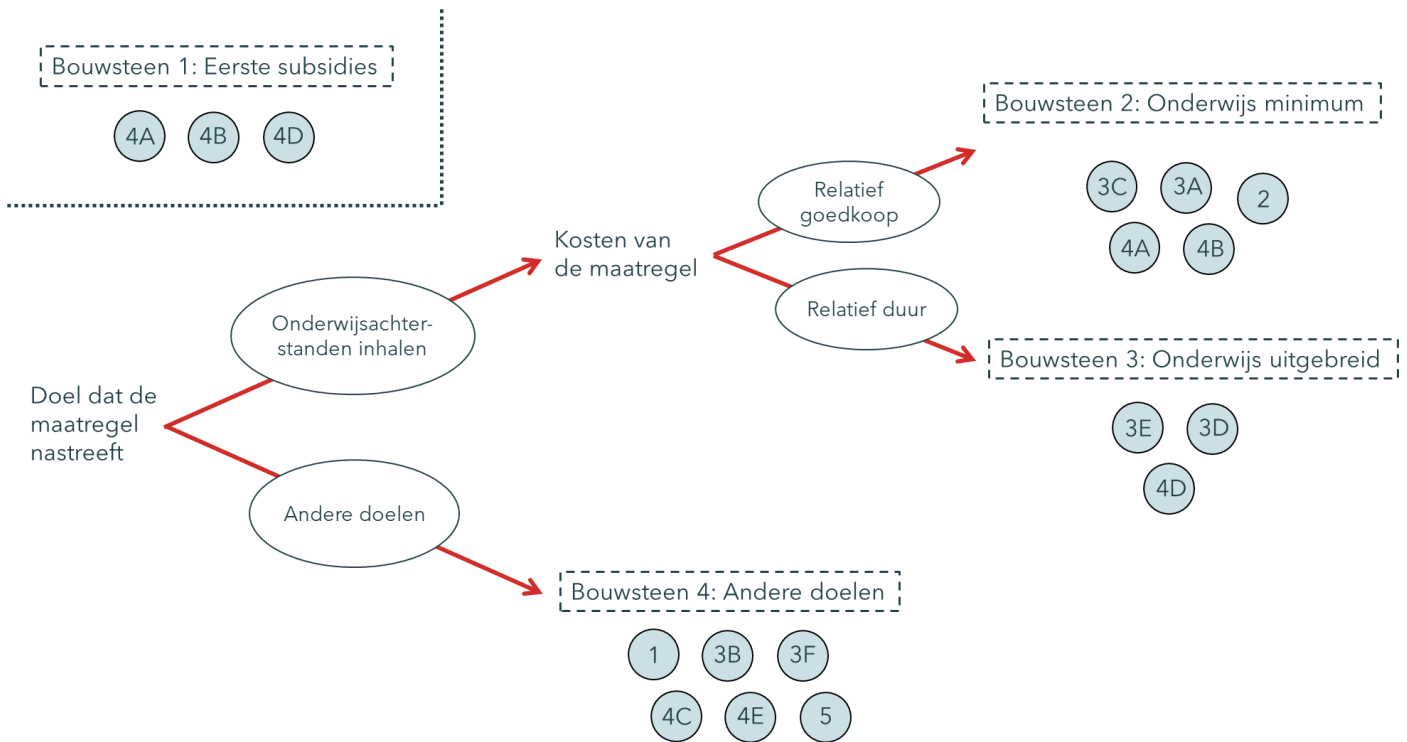
De eerste bouwsteen hangt samen met de eerste subsidies voorafgaand aan het NP Onderwijs. Die zijn in het leven geroepen om de eerste gevolgen van de coronapandemie te beteugelen. Het gaat dan om de subsidieregeling voor inhaal- en ondersteuningsprogramma's (samen met het po en vo), het offensief voor behoud van stages en leerwerktrajecten (beide in mei 2020) en de subsidieregeling Extra hulp voor de klas (november 2020). Het feit dat voor deze aandachtsgebieden (vrij) direct subsidies zijn ingericht benadrukt hun urgentie. Deze subsidies hebben dan ook een vervolg gekregen in het NP Onderwijs (zie 4A, 4B en 4D).

De andere drie bouwstenen hebben we gedefinieerd door de maatregelen in te delen aan de hand van twee criteria via een beslisboom. Het eerste criterium hangt samen met het doel dat de maatregelen nastreven. De maatregelen die als doel hebben de opgelopen vertraging in de onderwijsloopbaan in te halen voegen we samen in een cluster. Streeft een maatregel primair een ander maatschappelijk relevant doel na, bijvoorbeeld het verminderen van jeugdwerkloosheid, dan delen we die niet in dat cluster in. We hebben voor deze opsplitsing gekozen omdat er relatief veel maatregelen zijn die zich direct richten op het inlopen van studievertraging en daarmee ook ongeveer dezelfde effecten sorteren. De maatregelen die andere maatschappelijk relevante doelen nastreven, zijn meer divers van aard, zo ook de effecten daarvan.

Het tweede criterium hangt samen met de kosten van de maatregelen. We hebben de kosten uitgedrukt in de gemiddelde kosten per student waarop de maatregel betrekking heeft. De achterliggende berekeningen zijn weergegeven in Bijlage A. Daarmee kunnen we de relatief goedkope maatregelen scheiden van de relatief dure maatregelen (onder de mediaan wordt in dit geval beschouwd als relatief goedkoop, boven de mediaan is relatief duur). We hebben voor dit criterium gekozen omdat de kosten van beleid een belangrijke afweging zijn. Een veelgebruikte methode binnen een MKBA is namelijk het nulplus-alternatief. Daarbij wordt er gekeken naar beleid wat tegen minimale kosten kan worden uitgevoerd als alternatief voor het beleidsalternatief. Dat geeft inzicht in wat er bereikt kan worden met minimale middelen. Dat wil niet zeggen dat duurdere maatregelen slecht zijn. Sommige maatregelen zijn nu eenmaal duurder om uit te voeren dan andere, waarmee ook andere effecten bereikt kunnen worden. Deze opsplitsing is slechts bedoeld om inzicht te bieden in welke effecten je kan verwachten met relatief goedkope of dure maatregelen, en welke effecten juist niet. Dit onderscheid hebben we alleen gemaakt voor de maatregelen die studievertraging inhalen. Deze maatregelen streven namelijk hetzelfde doel na met ongeveer dezelfde (hoofd)effecten. Dat maakt een onderscheid naar kosten inzichtelijk.

We hebben de bouwstenen in de onderstaande figuur visueel weergegeven. De bouwsteen Eerste subsidies staat los van de drie bouwstenen als gevolg van de beslisboom. Daarom is er ook overlap tussen deze bouwsteen en de rest wat betreft de maatregelen die eronder vallen.

Figuur 3.1 Schematisch overzicht van de opdeling naar bouwstenen

Noot: 1 = halvering collegegeld, 2 = bijstelling lumpsum, 3A = soepele in- en doorstroom, 3B = studentenwelzijn, 3C = stages, 3D = coschappen, 3E = lerarenopleidingen, 3F = jeugdwerkloosheid, 4A = inhaalprogramma's mbo, 4B = EHK, 4C = nazorg mbo, 4D = subsidie PL, 4E = aanpak jeugdwerkloosheid (gem.), 5 = vertraging wetenschappers

Effecten bouwsteen 1: Eerste subsidies

De subsidies Inhaalprogramma's (4A) en Extra hulp voor de klas (4B) en de uitbreiding van de subsidie Praktijkleren (4D) zorgen voor middelen om verschillende problemen op te lossen die al snel na het uitbreken van de pandemie zichtbaar waren. Studenten profiteren van deze subsidies vanwege het extra onderwijs dat ze ontvangen om studievertraging in te halen en uitval te beperken. Via de ruimere subsidie Praktijkleren zijn er bovendien meer mogelijkheden voor leerwerkplekken voor deze studenten. Dat pakt positief uit voor hun studieduur, waar onderwijsinstellingen ook van profiteren. Het personeel in zowel het mbo als ho ontvangt ondersteuning om hun taken uit te voeren om de werkdruk en personeelstekorten op te vangen. Ook kunnen onderwijsinstellingen werken aan een blijvende infrastructuur voor inhaalprogramma's. Een derde partij die baat heeft bij deze subsidies zijn de leerwerkbedrijven. Voor hen is er meer subsidie beschikbaar om de gemaakte kosten van een leerwerkplek te dekken.

Het is geen uitgemaakte zaak dat de extra taken uitgevoerd kunnen worden door nieuw personeel of via uitbreiding van bestaande contracten, aldus de tweede Implementatiemonitor (De Zwart, 2022). Daarom kan het een tijdelijke verzwarening van de lasten van bestaand personeel betekenen. Daarnaast neemt de arbeidsvraag op korte termijn toe, wat tot een hogere werkgelegenheid en hoger loonniveau kan leiden. Minder studievertraging heeft bovendien

positieve effecten voor de overheid, gemeenten en de maatschappij in den brede. Dit geldt ook voor de andere bouwstenen, en komt daarom terug bij alle bouwstenen in de samenvattende tabel.

Effecten bouwsteen 2: onderwijs minimum

De onderdelen die als doel hebben opgelopen studievertraging in te halen en die relatief goedkoop zijn (op basis van de berekening in Bijlage A), zijn de middelen met betrekking tot soepele in- en doorstroom (3A), stages (3C), de subsidieregelingen 'inhaalprogramma's mbo' (4A) en 'Extra hulp in de klas' (4B) en de verhoogde lumpsum (2).

De onderdelen zijn voornamelijk gericht op het voorkomen/verhelpen van studievertraging, waar vooral studenten en onderwijsinstellingen van profiteren. Studenten ervaren daarnaast minder stress door de extra hulp bij stages en hebben de mogelijkheid om werkervaring op te doen als student-assistent. Onderwijsinstellingen kunnen een blijvende infrastructuur ontwikkelen voor inhaalprogramma's en beter contact ontwikkelen met het werkveld wat betreft stages. De verhoogde lumpsum kan bijdragen aan de onderwijskwaliteit, het personeel van onderwijsinstellingen krijgt hierdoor middelen ter ondersteuning van hun taken. Ook vanuit de andere subsidies zijn er middelen beschikbaar om nieuw personeel te werven om de plannen uit te voeren, waardoor de arbeidsvraag op korte termijn toeneemt. Als het niet lukt om nieuw personeel te vinden voor de activiteiten van de maatregelen, moet het bestaand personeel bijspringen. Dat kan via uitbreiding van bestaande aanstellingen. Wanneer dat niet mogelijk is kan het leiden tot verhoogde werkdruk. Daar staat tegenover dat door het verbeteren van de in- en doorstroom en het verminderen van studievertraging meer en beter gekwalificeerde werknemers beschikbaar zijn en komen.

Effecten bouwsteen 3: onderwijs uitgebreid

De onderdelen die bijdragen aan het inhalen van de studievertraging die relatief duur zijn (op basis van de berekening in Bijlage A), zijn de middelen voor coschappen en stages tandheelkunde (3D), lerarenopleidingen (3E) en de uitbreiding van de subsidie Praktijkleren (4D).

Met onderdelen 3D en 3E wordt extra ondersteuning geboden voor de stages van artsen, tandartsen en leraren. De studenten in deze opleidingen profiteren daarvan (en in het verlengde de onderwijsinstellingen). Dat draagt eraan bij dat er voldoende gekwalificeerde afstudeerders zijn voor deze maatschappelijk relevante beroepen, wat positief is voor de maatschappij als geheel. De pabo's kunnen bovendien met de middelen ook een betere samenwerking met het funderend onderwijs op touw zetten.

De uitbreiding subsidie Praktijkleren creëert meer stageplekken bij leerwerkbedrijven, waar de leerbedrijven en wederom studenten (voornamelijk bbl'ers) van zullen profiteren. Het op peil houden van bbl- en duale leerwerkplekken zorgt er bovendien voor dat er meer en beter gekwalificeerde werknemers beschikbaar zullen zijn.

Effecten bouwsteen 4: andere doelen

Deze middelen zijn erop gericht om andere, maatschappelijk relevante problemen op te lossen dan de opgelopen studievertraging, namelijk studentenwelzijn, jeugdwerkloosheid, de financiële tegemoetkoming aan studenten en vertraging in onderzoek. Voor studenten betekent dat onder andere minder studiekosten en financiële zorgen, beter welzijn en minder werkloosheid. Beter welzijn en minder werkloosheid besparen ook kosten voor bijvoorbeeld de Rijksoverheid en gemeenten. De middelen om vertraging in onderzoek op te lossen dienen het maatschappelijk belang om wetenschappelijk onderzoek doorgang te laten vinden, één van de taken van OCW. Ook hier geldt dat de werkdruk tijdelijk kan toenemen en dat de arbeidsvraag op korte termijn toeneemt, wat kan leiden tot meer werkgelegenheid en een hoger loonniveau.

Tabel 3.2 De belangrijkste effecten per bouwsteen

	Belangrijkste effecten	Aanvullende effecten
Bouwsteen 1: Eerste subsidies	<p><u>Studenten</u></p> <ul style="list-style-type: none"> Minder studievertraging/uitval door extra onderwijs en leerwerkplekken <u>Onderwijsinstellingen</u> Meer afgeronde opleidingen <u>Personeel onderwijsinstellingen</u> Meer middelen voor personele inzet en ondersteuning leidt tot lagere werkdruk <u>Werkgevers (leerbedrijven)</u> Per saldo verbetering van kosten/baten aanbieden leerplaats 	<ul style="list-style-type: none"> Blijvende infrastructuur inhaalprogramma's Werkervaring studentassistenten Mogelijk tijdelijk hogere werkdruk als extra taken door bestaand personeel uitgevoerd moeten worden wanneer uitbreiding aanstelling niet mogelijk is Arbeidsvraag neemt op de korte termijn toe door uitbreiding personele inzet Korte termijn winsten, meer belastinginkomsten, minder kosten sociale zekerheid, minder criminaliteit, betere gezondheid, etc.
Bouwsteen 2: Onderwijs minimum	<p><u>Studenten</u></p> <ul style="list-style-type: none"> Minder studievertraging/uitval door extra onderwijsactiviteiten en stages Minder zorgen door hulp bij stages <u>Onderwijsinstellingen</u> Meer afgeronde opleidingen <u>Personeel onderwijsinstellingen</u> Meer middelen voor personele inzet en ondersteuning leidt tot lagere werkdruk <u>Werkgevers</u> Productie door stagiairs, mogelijkheden tot werving stagiairs 	<ul style="list-style-type: none"> Blijvende infrastructuur inhaalprogramma's en verbeterd contact met werkveld voor onderwijsinstellingen Werkervaring studentassistenten Mogelijk tijdelijk hogere werkdruk als extra taken door bestaand personeel uitgevoerd moeten worden wanneer uitbreiding aanstelling niet mogelijk is Arbeidsvraag neemt op de korte termijn toe door uitbreiding personele inzet Korte termijn winsten, meer belastinginkomsten, minder kosten sociale zekerheid, minder criminaliteit, betere gezondheid, etc.
Bouwsteen 3: Onderwijs uitgebreid	<p><u>Studenten</u></p> <ul style="list-style-type: none"> Minder studievertraging/uitval door extra ondersteuning bij stages/coschappen, meer leerwerkplekken en betere onderwijskwaliteit <u>Onderwijsinstellingen</u> Meer afgeronde opleidingen <u>Werkgevers (leerwerkbedrijven)</u> Per saldo verbetering van kosten/baten aanbieden leerplaats 	<ul style="list-style-type: none"> Voldoende gekwalificeerde afgestudeerden maatschappelijk relevante beroepen Betere samenwerking met funderend onderwijs voor pabo's Mogelijk tijdelijk hogere werkdruk als extra taken door bestaand personeel uitgevoerd moeten worden wanneer uitbreiding aanstelling niet mogelijk is Arbeidsvraag neemt op de korte termijn toe door uitbreiding personele inzet Korte termijn winsten, meer belastinginkomsten, minder kosten sociale zekerheid, minder criminaliteit, betere gezondheid, etc.
Bouwsteen 4: Andere doelen	<p><u>Studenten</u></p> <ul style="list-style-type: none"> Beter welzijn en minder financiële zorgen Daardoor minder studievertraging/uitval <u>Mbo-afgestudeerden</u> 	<ul style="list-style-type: none"> Beter welzijn van studenten bespaart kosten voor de samenleving Minder jeugdwerkloosheid bespaart kosten voor de samenleving

- Betere doorstroom onderwijs en betere aansluiting arbeidsmarkt
Onderzoekers
- Contractverlenging, afronding van hun onderzoek
- Meer, vollediger en snellere afronding wetenschappelijk onderzoek is positief voor de samenleving
- Mogelijk tijdelijk hogere werkdruk als extra taken door bestaand personeel uitgevoerd moeten worden wanneer uitbreiding aanstelling niet mogelijk is
- Arbeidsvraag neemt op de korte termijn toe door uitbreiding personele inzet
- Korte termijn winsten, meer belastinginkomsten, minder kosten sociale zekerheid, minder criminaliteit, betere gezondheid etc.

Referenties

- Van den Berg, L & Van Gaalen, R. (2021). Hoe vergaat het studenten in het leenstelsel? Den Haag: Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS).
- Bietenbeck, J., J. Marcus & F. Weinhardt (2020). Tuition Fees and Educational Attainment (SSRN Scholarly Paper ID 3696407). Social Science Research Network.
- Bruckmeier, K., G.B. Fischer & B.U. Wigger (2015). Tuition fees and the time to graduation: Evidence from a natural experiment. In: *Journal of Higher Education Policy and Management*, 37(4), 459-471.
- Bruffaerts et al. (2018). *Mental health problems in college freshmen: prevalence and academic functioning*. *Journal of Affective Disorders* 225: 97-103.
- Castleman, B.L., & B.T. Long (2016). Looking Beyond Enrollment: The Causal Effect of Need-Based Grants on College Access, Persistence, and Graduation. In: *Journal of Labor Economics*, 34(4), 1023-1073.
- CPB (2014). *Maatschappelijke kosten-batenanalyses in het onderwijs*. Den Haag: Centraal Planbureau (CPB).
- Duysak, S., van Bergen, K., Coenen, J., Bremer, B., & Stroo, M. (2022). *Extra Hulp voor de Klas. Besteding middelen en resultaat*. Publicatienummer 21023. Amsterdam: Regioplan.
- Goedhart, N.S. et al. (2022). *Ik ben maar een mbo'er*. Bilthoven: RIVM en Amsterdam UMC.
- Graziosi, G., E. Sneyers, T. Agasisti, & K.D. Witte (2020). Can grants affect student performance? Evidence from five Italian universities. In: *Journal of Higher Education Policy and Management*, 0(0), 1-25.
- Heyma, A. et al. (2019). *De maatschappelijke kosten en baten van de beroepsbegeleidende leerweg*. Amsterdam: SEO Economisch Onderzoek.
- JOB (2021). *JOB-panel onderzoek januari & februari 2021*. Den Haag: Jongeren Organisatie Beroepsonderwijs (JOB).
- Koopmans, C. et al. (2016). *Werkwijzer voor kosten-batenanalyse in het sociale domein*. Amsterdam: SEO Economisch Onderzoek.
- Muja, A., Cuppen, J. & Van den Broek, A. (2021). *Financiële gevolgen van de coronacrisis voor studenten in het mbo en hoger onderwijs*. Nijmegen: ResearchNed.
- OCW (2021). *Nationaal Programma Onderwijs. Eerste voortgangsrapportage*. Den Haag: Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW).
- OCW (2022). *Nationaal Programma Onderwijs. Derde voortgangsrapportage*. Den Haag: Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW).
- Onderwijsinspectie (2020). *Financiële staat van het onderwijs 2019*. Den Haag: Inspectie van het Onderwijs.
- Onderwijsinspectie (2022). *Technisch rapport financiële kwaliteit. De Staat van het Onderwijs 2022*. Den Haag: Inspectie van het Onderwijs.
- Romijn, G., & Renes, G. (2013). *Algemene leidraad voor maatschappelijke kosten-batenanalyse*. Den Haag: Centraal Planbureau (CPB).
- SBB (2022). *Tekorten aan stages en leerbanen: een veelheid van oorzaken*. Zoetermeer: Samenwerkingsorganisatie Beroepsonderwijs Bedrijfsleven (SBB).
- S. Struijs (2020). *De geestelijke gezondheid van studenten tijdens de COVID-19 pandemie. De eerste voorlopige data uit het Caring Universities consortium*. Amsterdam: Caring Universities.
- Van Vreden, W. & Thijssen, R. (2019). *Impact van leenstelsel op welbevinden studenten*. Amsterdam: Motivation.
- Ter Weel, B. et al. (2022). *De impact van de coronapandemie op de overgang onderwijs-arbeidsmarkt*. Amsterdam: SEO Economisch Onderzoek.
- De Zwart, S. et al. (2021). *NPO Implementatiemonitor*. Utrecht: Berenschot.
- De Zwart, S. et al. (2022). *Implementatiemonitor NPO. 2e tussenmeting*. Utrecht: Berenschot.

Bijlage A Bouwstenenanalyse

Criterium 1: inlopen studievertraging

Bepaalde onderdelen van het NP Onderwijs hebben als hoofddoel het inlopen van vertraging in de onderwijsloopbaan. Het gaat dan om de verhoogde lumpsum, de thema's soepele in- en doorstroom, stages, coschappen en lerarenopleidingen van de corona-enveloppe en drie subsidieregelingen (Inhaalprogramma's, Extra hulp voor de klas en Subsidie Praktijkleren). Deze maatregelen zijn allemaal bedoeld zodat studenten hun opleiding af kunnen maken door stages/leerwerkplekken door te laten gaan, maar ook voor het bieden van betere begeleiding, ondersteuning of extra onderwijs.

Er zijn ook maatregelen die andere, maatschappelijk relevante doelen nastreven dan het inlopen van studievertraging. Dat zijn de tegemoetkoming voor studenten en de middelen voor studentenwelzijn, aanpak jeugdwerkloosheid en vertraging wetenschappers. De halvering van het collegegeld is niet bedoeld om de opgelopen vertragingen in te lopen, maar is bedoeld als financiële tegemoetkoming aan studenten voor die opgelopen vertraging. Het welzijn van studenten heeft waarschijnlijk wel invloed op de opgelopen vertragingen, maar het verbeteren van welzijn is een doel op zich binnen het NP Onderwijs. Dat reikt verder dan alleen vertragingen weer inlopen, maar draagt ook bij aan andere uitkomsten zoals motivatie, ambitie en zelfvertrouwen. Voor de aanpak van jeugdwerkloosheid is via verschillende onderdelen van het NP Onderwijs aandacht (thema 6 binnen de corona-enveloppe, de subsidieregeling nazorg mbo en de middelen voor gemeenten voor de aanpak jeugdwerkloosheid). Echter gaat het bij jeugdwerkloosheid om een succesvolle overgang naar de arbeidsmarkt, de stap die volgt ná diplomering. De aanpak jeugdwerkloosheid gaat daarom niet om het inlopen van studievertraging. Als laatste zijn er middelen beschikbaar voor promovendi om hun onderzoek te voltooien die vertraging op hebben gelopen. Onderzoek is één van de hoofddoelen van het ministerie van OCW. Voor dat doel zijn deze middelen ingesteld, en ze zijn dus niet bedoeld voor het inlopen van studievertraging.

Criterium 2: relatief dure interventies

Op basis van openbare bronnen en toelichting gegeven in bestedingsplannen van het ministerie van OCW is berekend wat de kosten zijn per student voor wie de maatregel bedoeld is. Deze bedragen staan uitgewerkt in de Tabel A.2 aan het einde van deze bijlage. Als maatstaf voor het bepalen welke onderdelen relatief duur zijn, hebben we gekeken naar de mediaan van de kosten per student. Het gemiddelde wordt namelijk sterk beïnvloed door uitschieters. De mediaan is daar minder gevoelig voor. Het verdeelt de onderdelen in een 'relatief goedkope helft' en een 'relatief dure helft'.

Doordat we bij twee onderdelen (soepele in- en doorstroom en stages) werken met bereik, is de mediaan van de kosten per student in deze scenario's ook verschillend, waardoor een iets andere samenstelling van maatregelen relatief goedkoop of duur is. Tabel A.1 geeft dat weer. Wat opvalt is dat de maatregelen coschappen & stages tandheelkunde, lerarenopleidingen en subsidie Praktijkleren altijd relatief duur zijn. De kosten per student van de maatregel soepele in- en doorstroom zijn in het lage scenario ook relatief groot.

We kiezen ervoor om de maatregelen coschappen & stages tandheelkunde, lerarenopleidingen en subsidie Praktijkleren te rekenen tot de relatief dure maatregelen. Dat zijn namelijk de maatregelen die volgens onderstaande analyse in alle scenario's relatief duur zijn. Bij de andere maatregelen hangt het af van het scenario (en dus aannames) of ze relatief duur zijn.

Tabel A.1 Overzicht welke maatregelen relatief duur zijn afhankelijk van de scenario's

	Stages lage scenario (100.000 studenten)	Stages hoge scenario (200.000 studenten)
Soepele in- en doorstroom lage scenario (60.000 studenten)	Mediaan = € 619 Relatief duur zijn: <ul style="list-style-type: none"> • Coschappen & stages tandheelkunde • Lerarenopleidingen • Subsidie Praktijkleren • Soepel in- en doorstroom 	Mediaan = € 615 Relatief duur zijn: <ul style="list-style-type: none"> • Coschappen & stages tandheelkunde • Lerarenopleidingen • Subsidie Praktijkleren • Soepel in- en doorstroom
Soepel in- en doorstroom hoge scenario (800.000 studenten)	Mediaan = € 470 Relatief duur zijn: <ul style="list-style-type: none"> • Coschappen & stages tandheelkunde • Lerarenopleidingen • Subsidie Praktijkleren • Stages 	Mediaan = € 389 Relatief duur zijn: <ul style="list-style-type: none"> • Coschappen & stages tandheelkunde • Lerarenopleidingen • Subsidie Praktijkleren • Inhaalprogramma's mbo

Tabel A.2 Berekening kosten per student

Onderdeel NP Onderwijs	Bedrag (in mln. €)	Aantal studenten (x1.000)	Kosten per student (€)	Toelichting
Bijstelling lumpsum	489, maar besparing in jaren erna, netto 0	n.v.t.	0	Normaal gesproken wordt de lumpsum gebaseerd op de inschrijvingen van twee jaar geleden (2019). Nu ontvangen instellingen eenmalig de lumpsum gebaseerd het aantal inschrijvingen nu (2021). De lumpsum in opvolgende jaren zal lager zijn, want het betreft geen additionele lumpsum. We nemen daarom aan dat de kosten 0 zijn.
Soepele in- en doorstroom	248,6	Tussen de 60.000 en 800.000	Tussen de 311 en 4.089	We hebben een bereik van 60.000 en 800.000 studenten. Laag: Slagingspercentage lag steeds rond 92-93% en in 2020 bijna 99%. Laten we zeggen 6 procentpunt hoger dan normaal. 191.264 eindexamenkandidaten in 2020, dus ruim 11.000 leerlingen meer geslaagd dan normaal gesproken. (zie examenresultaten vo 2020.pdf). Dan zijn er nog doorstromers mbo-hbo en hbo-wo. Uit bestedingsplan: 1.200 mbo zonder diploma doorgestroomd, 3.000 ho zonder diploma naar master. Ook zullen er studenten zijn in andere leerjaren dan 'diploma-jaren' die extra begeleiding nodig hebben ten behoeve van uiteindelijk een soepele doorstroom. We gaan uit van eenzelfde aantal studenten, dus $(11.000 + 1.200 + 3.000) * 2 * 2$ collegejaren. Hoog: alle eerstejaars. Eerstejaars 2021/2022 mbo 153.862, hbo 113.819, wo-b 62.593, wo-m 56.709, totaal 386.983 = ong. 400.000 We gaan dus uit van 800.000 studenten (twee collegejaren)
Stages	47,4	Tussen de 100.000 en 200.000	Tussen de 237 en 474	In het bestedingsplan wordt genoemd dat de VH verwacht dat het stagetekort groeit naar 50.000. Het stagetekort in het mbo was tijdens de eerste lockdown ongeveer 20.000 (SBB, 2022, fig. 2.1). We pakken 50.000 als ondergrens en 100.000 bovengrens per collegejaar. Over twee jaar is dat 100.000 en 200.000 studenten.
Coschappen geneeskunde & stages tandheelkunde	11,8	3	3.947	Volgens bestedingsplan 3.000 studenten
Lerarenopleidingen	77,0	58	1.327	Volgens bestedingsplan gaat het om 58.000 studenten (56.000 hbo, 2.000 wo)
Inhaalprogramma's mbo	35	75	467	Volgens bestedingsplan is dit naar verwachting nodig voor 15% van de mbo-studenten
Extra hulp voor de klas	82	1.344	61	Door de aard van deze maatregel komt het ten goede aan alle studenten.
Subsidie praktijkleren	150	196	764	Volgens bestedingsplan komen naar verwachting in twee jaar tijd 183.000 aanvragen in mbo en 13.400 aanvragen in hbo. Doel is € 2.700 per leerwerkplek. De subsidie wordt daarvoor verhoogd met €621 (mbo) en € 2.055 (hbo) per plek. Daarbij komt een opslag voor de hbo-plekken in tekortsectoren van €11 mln. Gemiddeld gaat het om € 764 per aanvraag.

“De wetenschap dat het goed is.”

SEO Economisch Onderzoek doet onafhankelijk toegepast onderzoek in opdracht van overheid en bedrijfsleven. Ons onderzoek helpt onze opdrachtgevers bij het nemen van beslissingen. SEO Economisch Onderzoek is gelieerd aan de Universiteit van Amsterdam. Dat geeft ons zicht op de nieuwste wetenschappelijke methoden. We hebben geen winstoogmerk en investeren continu in het intellectueel kapitaal van de medewerkers via promotietrajecten, het uitbrengen van wetenschappelijke publicaties, kennisnetwerken en congresbezoek.

SEO-rapport 2023-30

ISBN 978-90-5220-270-9

Informatie & Disclaimer

SEO Economisch Onderzoek heeft op de verkregen informatie en data geen onderzoek uitgevoerd dat het karakter draagt van een accountantscontrole of due diligence. SEO is niet verantwoordelijk voor fouten of omissies in de verkregen informatie en data.

Copyright © 2023 SEO Amsterdam.

Alle rechten voorbehouden. Het is geoorloofd gegevens uit dit rapport te gebruiken in artikelen, onderzoeken en collegesyllabi, mits daarbij de bron duidelijk en nauwkeurig wordt vermeld. Gegevens uit dit rapport mogen niet voor commerciële doeleinden gebruikt worden zonder voorafgaande toestemming van de auteur(s). Toestemming kan worden verkregen via secretariaat@seo.nl.

Roetersstraat 29
1018 WB Amsterdam

+31 20 525 1630
secretariaat@seo.nl
www.seo.nl